

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1917.

Första kammaren.

Nr 27.

Tisdagen den 27 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Herr statsrådet *Westman* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 144, angående statsbidrag för fortsättande och avslutande av ett sjökrigshistoriskt arbete m. m.;

nr 145, angående åtgärder till underlättande av manskapsrekryteringen vid marinen;

nr 146, angående garanti för inköp av bränntorv för statens räkning;

nr 147, angående understöd till aktiebolaget Difosfat för försök med framställning av fosforsyregödselmedel;

nr 148, angående tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter; och

nr 150, angående anslag till utgifter i anledning av tillfällig ökning av elevantalet i skogshögskolans jägmästarkurs.

Justerades protokollet för den 21 i denna månad.

Anmäldes och bordlades:

bevillningsutskottets betänkande nr 16, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § 1 mom. i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper, dels ock i ämnet väckta motioner;

sammansatta bevillnings- och lagutskottets memorial nr 2, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om det sammansatta bevillnings- och lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § i lagen den 17 april 1916 angående vissa utfästelser rörande införsel och utförsel av varor m. m. samt lag om fortsatt tillämpning av nyssnämnda lag; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående minipris å brödsäd m. m.; och

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående räntefrihet å lån för anskaffande av utsädespotatis.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 55, angående ävägabringande av utredning i fråga om ordnande av kurser för utbildning av fångvårdstjänstemän av högre grad; och

nr 56, angående beredande av tillgång till utsädespannmål till skäligt pris.

Anmälades och godkändes lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 57, i anledning av väckta motioner rörande stämmingsmans behörighet m. m.;

nr 58, i anledning av väckt motion om ändring i 30 kap. 11 § rättegångsbalken; samt

nr 59, i anledning av väckt motion om upphävande av förordningen den 4 maj 1855 angående vissa föreskrifter till kyrkotuktens upprätthållande.

Upplästes fyra till kammaren inkomna protokoll, så lydande:

År 1917 den 24 mars sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens justitieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr hovrättsrådet Viktor Esaias Oktavus Petrén 45 röster, i följd varav herr hovrättsrådet Viktor Esaias Oktavus Petrén blivit till riksdagens justitieombudsman utsedd.

Philip Klingspor.

D. Persson i Tällberg.

Carl Hallendorff.

Herm. Lamm.

År 1917 den 24 mars sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens militieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr häradshövdingen Axel Reinhold Östergren 45 röster, herr häradshövdingen friherre Bror Carl Cederström 1 röst, i följd varav herr häradshövdingen Axel Reinhold Östergren blivit till riksdagens militieombudsman utsedd.

Philip Klingspor.

D. Persson i Tällberg.

Carl Hallendorff.

Herm. Lamm.

År 1917 den 24 mars sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens justitieombudsman, ifall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val av justitieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid justitieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr konstituerade revisionssekreteraren Berndt Nils
 Robert Lilienberg . . . . . 43 röster,
 herr häradshövdingen friherre Bror Carl Cederström . . . 1 röst,
 i följd varav herr konstituerade revisionssekreteraren Berndt Nils
 Robert Lilienberg blivit utsedd till justitieombudsmannens efterträ-
 dare.

Philip Klingspor.

D. Persson i Tällberg.

Carl Hallendorff.

Herm. Lamm.

År 1917 den 24 mars sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens militieombudsman, ifall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val av militieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid militieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr häradshövdingen friherre Bror Carl Cederström 46 röster,
 i följd varav herr häradshövdingen friherre Bror Carl Cederström
 blivit utsedd till militieombudsmannens efterträdate.

Philip Klingspor.

D. Persson i Tällberg.

Carl Hallendorff.

Herm. Lamm.

På framställning av herr talmannen beslöts, att de nu upplästa protokollen skulle läggas till handlingarna ävensom att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag dels till förordnanden för de valda, dels till skrivelser till Konungen med anmälan om de verkställda valen, dels ock till den paragraf därom, som borde införas i riksdagsbeslutet.

Företogs val av åtta ledamöter i riksdagens särskilda utskott. Därvid avlämnades 125 valsedlar, som godkändes och efter partibeteckning ordnades i två särskilda grupper så, att en grupp bildades av 77 valsedlar med överskrift »nationella partiet», en andra grupp av 33 valsedlar med överskrift »liberala samlingspartiet» och en tredje grupp av 15 valsedlar med överskrift »socialdemokratiska gruppen».

Härefter bestämdes till den utsträckning, som för utseende av föreskrivet antal ledamöter var nödigt, för vardera gruppen ordningen mellan namnen å gruppens valsedlar, och blevo därvid med iakttagande av härför stadgade grunder namnen uppförda så, som här nedan sägs.

För »nationella partiet» uppfördes såsom

- nr 1 herr Odelberg,
- » 2 greve Klingspor,
- » 3 herr Nyström,
- » 4 » Svensson,
- » 5 » Wrangel,

vilka fem namn i denna följd upptagits å gruppens alla valsedlar.

För »liberala samlingspartiet» uppfördes såsom

- nr 1 herr Pers,
- » 2 » Hellström,

vilka två namn i denna följd förekommo å gruppens alla valsedlar utom sex.

För »socialdemokratiska gruppen» uppfördes

herr Wavrinsky,

vilket enda namn förekom å gruppens alla valsedlar.

Härefter vidtogs enligt givna bestämmelser fördelningen av platserna mellan de olika valsedelgrupperna, och befunnos därvid nedannämnda personer hava blivit till ledamöter i utskottet valda i följande ordning:

herr Odelberg	från »nationella partiet»,
greve Klingspor	» » » » ,
herr Pers	» »liberala samlingspartiet»,
» Nyström	» »nationella partiet»,
» Svensson	» » » » ,
» Hellström	» »liberala samlingspartiet».
» Wrangel	» »nationella partiet»,
» Wavrinsky	» »socialdemokratiska gruppen».

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts nådiga proposition, nr 141, angående grunder för kvinnas utnämning och befordran till rektor vid kvinnligt folkskoleseminarium, hänvisades denna proposition, så vitt den angick pensionsrätt och skyldighet att erlägga pensionsavgift eller för pensionsändamål vidkännas löneavdrag, till bankoutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs friherre *Langenskiölds* motion, nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rörelsekapital vid statens verksamhet för anskaffande och tillhandahållande av livsförnödenheter.

Friherre Langenskiöld: Herr talman! På förekommen anledning anhåller jag, att kammaren ville medgiva, att de första raderna i klämman till den av mig väckta motionen omformuleras, så att klämman erhåller följande lydelse: att, därest Kungl. Maj:ts förevarande proposition av riksdagen bifalles, å en tilläggsstat för år 1917 måtte uppföras *dels* under rubriken utgifter för kapitalökning ett reservationsanslag å 115 miljoner kronor för att bilda en fond för beredande av förlagskapital vid statens verksamhet för anskaffande och tillhandahållande av livsförnödenheter, *dels ock* å inkomstsidan ett motsvarande belopp av 115 miljoner kronor under rubriken »tillfälliga lånemedel».

Denna anhållan bifölls, varefter ifrågavarande motion, i enlighet därmed ändrad, hänvisades till statsutskottet.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtande nr 5.

Föredrogs och företogs punktvis till avgörande statsutskottets memorial nr 38, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens åttonde huvudtitel.

Punkterna 1—6.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 39—50, bevillningsutskottets betänkan- den nr 13—15, bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 22—24, lagutskottets utlåtande nr 21 samt första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 8 och 9.

Avgåvos och hänvisades till bevillningsutskottet följande motioner:

nr 110, av herr *Rooth*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen angående stämpelavgiften; och

nr 111, av herr *von Koch*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen angående stämpelavgiften.

Herr *Ekman, Carl Gustaf*, väckte en motion, nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 96, om ändring i vissa delar av förordningen angående tillverkning och beskattning av maltdrycker m. m.

Denna motion hänvisades till bevillningsutskottet, varjämte beslöts, att statsutskottet skulle undfå del av motionen, i vad den avsåg Kungl. Maj:ts förslag till ändring i den till innevarande års riksdag avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 54, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kostnaderna för anläggning av hospital vid Strängnäs samt om- och tillbyggnad av Lunds hospital och asyl.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 144, angående statsbidrag för fortsättande och avslutande av ett sjökrigshistoriskt arbete m. m.;

nr 145, angående åtgärder till underlättande av manskapsrekryteringen vid marinen; och

nr 148, angående tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet följande Kungl. propositioner:

nr 146, angående garanti för inköp av brännstovv för statens räkning;

nr 147, angående understöd till aktiebolaget Difosfat för försök med framställning av fosforsyregödselmedel; och

nr 150, angående anslag till utgifter i anledning av tillfällig ökning av elevantalet i skogshögskolans jägmästarkurs.

Herr vice talmannen erhöi på begäran ordet och yttrade: Jag ber att få hemställa, att på morgondagens föredragningslista främst bland två gånger bordlagda ärenden måtte uppföras statsutskottets utlåtande nr 5, angående regleringen av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel.

Denna hemställan bifölls.

Justerades tretton protokollsutdrag för denna dag.

Anmäldes och bordlades lagutskottets utlåtande nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 20 kap. 2 § samt 24 kap. 3 § strafflagen.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 4,17 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Onsdagen den 28 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmälades och bordlades konstitutionsutskottets utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion om åvägabringande av utredning angående införande av kyrkofullmäktigeinstitutionen i Stockholm.

Upplästes två till kammaren inkomna protokoll, så lydande:

År 1917 den 27 mars sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt 71 och 73 §§ riksdagsordningen utse dels riksdagens fullmäktige i riksbanken efter herrar R. E. Norberg och F. W. Thorsson, vilka voro i tur att avgå, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

fullmäktige:

herr Norberg, Rudolf Emil, bankokommissarie, . . .	med 47 röster,
» Thorsson, Fredrik Wilhelm, ledamot av riksdagens andra kammare, ...	» 47 » ,

suppleanter

för tiden från valen till dess nytt val under år 1918 försiggått:

greve von Rosen, Gustaf Fredrik, bruksägare, . . .	med 47 röster,
herr Olauson, Knut Arvid, bankokommissarie, . . .	» 46 » ,
» Nilson, Erik Agabus, ledamot av riksdagens andra kammare, ...	» 45 » ,

Philip Klingspor.

Hugo Fahlén.

Sven Persson.

Malte Sommelius.

År 1917 den 27 mars sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt 71 och 73 §§ riksdagsordningen utse dels fullmäktige i riksgäldskontoret efter greve J. G. Lagerbjelke och friherre E. K. Palmstierna, vilka voro i tur att avgå, dels ock suppleanter för riksdagens

fullmäktige i nämnda kontor; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

fullmäktige:

greve Lagerbjelke, Johan Gustaf, ledamot av riksdagens första kammare, ... med 45 röster,
friherre Palmstierna, Erik Kule, ledamot av riksdagens andra kammare, ... » 45 » ,

suppleanter

för tiden från valet till dess nytt val under år 1918 försiggått:

herr Kvarnzelius, Svante Herman, ledamot av riksdagens första kammare, ... med 44 röster,
herr Jespersion, Jöns Peter, ledamot av riksdagens andra kammare . . . . . » 43 » ,
herr Strömborg, Otto Mauritz, ledamot av riksdagens första kammare . . . . . » 42 » ,

Philip Klingspor.

Hugo Fahln.

Sven Persson.

Malte Sommelius.

På framställning av herr talmannen beslöts, att de nu upplästa protokollen skulle läggas till handlingarna ävensom att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag dels till förordnanden för de valda, dels till skrivelse till Konungen med anmälan om de förrättade valen, dels ock till den paragraf därom, som borde intagas i riksdagsbeslutet.

Företogs val av åtta suppleanter i riksdagens särskilda utskott. Därvid avlämnades 128 valsedlar, som godkändes och efter partibeteckning ordnades i två särskilda grupper så, att en grupp bildades av 77 valsedlar med överskrift »nationella partiet», en andra grupp av 36 valsedlar med överskrift »liberala samlingspartiet» och en tredje grupp av 15 valsedlar med överskrift »socialdemokratiska gruppen».

Härefter bestämdes till den utsträckning, som för utseende av nämnda antal suppleanter var nödigt, för vardera gruppen ordningen mellan namnen å gruppens valsedlar, och blevo därvid med iakttagande av härför stadgade grunder namnen uppförda så, som här nedan sägs.

För »nationella partiet» uppfördes såsom

- nr 1 herr Fagerlin,
- » 2 » Neess,
- » 3 » Holm,
- » 4 » Stålberg,
- » 5 » Hegardt,

vilka fem namn i denna följd upptagits å gruppens alla valsedlar.

För »liberala samlingspartiet» uppfördes såsom

nr 1 herr Berglund,
» 2 » Lagerkvist,

vilka två namn i denna följd förekomma å gruppens alla valsedlar.

För »socialdemokratiska gruppen» uppfördes

herr Ödlund,

vilket enda namn förekom å gruppens alla valsedlar.

Härefter vidtogs enligt givna bestämmelser fördelningen av platserna mellan de olika valsedelgrupperna, och befunnas därvid nedannämnda personer hava blivit till suppleanter i utskottet valda i följande ordning:

herr Fagerlin	från »nationella partiet»,
» Neess	» » » ,
» Berglund	» »liberala samlingspartiet»,
» Holm	» »nationella partiet»,
» Stålberg	» » » ,
» Lagerkvist	» »liberala samlingspartiet»,
» Hegardt	» »nationella partiet»,
» Ödlund	» »socialdemokratiska gruppen».

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkande nr 16.

Föredrogs sammansatta bevillnings- och lagutskottets memorial nr 2, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om utskottets utlåtande nr 1 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § i lagen den 17 april 1916 angående vissa utfästelser rörande införsel och utförsel av varor m. m. samt lag om fortsatt tillämpning av nyssnämnda lag. *Sammanjämningsförslag i fråga om fortsatt tillämpning av krigshandelslagen.*

I utlåtande nr 1 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 55 med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § i lagen den 17 april 1916 angående vissa utfästelser rörande införsel och utförsel av varor m. m. samt lag om fortsatt tillämpning av nyssnämnda lag hade sammansatta bevillnings- och lagutskottet hemställt, att riksdagen måtte för sin del antaga förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 17 april 1916 angående vissa utfästelser rörande införsel och utförsel av varor m. m. av den lydelse, utskottets nämnda utlåtande innehöller.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hade vid behandlingen av detta utlåtande kamrarna stannat vid olika beslut, i det att andra kammaren godkänt utskottets förslag, men däremot första kammaren bifallit en vid utskottets utlåtande fogad reservation, vari hemstälts om antagande av de i utskottets utlåtande för-

ordade lagförslaget med den ändring, att tidsbestämmelsen den 15 maj 1917 utbyttes mot tidsbestämmelsen den 30 april 1918.

Sammanjämningsförslag i fråga om fortsatt tillämpning av krigshandelslagen.

(Forts.)

Med anledning av vad sålunda förekommit hade utskottet till behandling förehaft frågan om sammanjämkning av den skiljaktighet, som förefanns mellan kamrarnas beslut, och hade utskottet i nu föredragna memorial hemställt, att kamrarna, vardera med frånträdande av sitt beträffande nyss berörda tidsbestämmelse fattade beslut, måtte bestämma, att lagen den 17 april 1916 skulle äga fortsatt tillämpning till och med den 30 juni 1917 och att i slutstadgandet till nu förevarande lag förekommande tidsbestämmelser jämväl måtte sättas till sistnämnda dag.

Herr vice talman: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till det föredragna memorialet.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i föreliggande memorial hemställt.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran lagutskottets utlåtande nr 22 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 30 och 31.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 5, angående regleringen av utgifterna under riksstatsens femte huvudtitel, innefattande anslagen till sjöförsvarsdepartementet.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2 och 3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Med tillstyrkande av vad Kungl. Maj:t i punkt 4 av förevarande huvudtitel i statsverkspropositionen föreslagit hade utskottet i den nu föredragna punkten hemställt, att riksdagen måtte, med godkännande av stat för marin-staben av den lydelse, bilagan nr 2 vid statsrådsprotokollet den 13 januari 1917 angående femte huvudtiteln utvisade, i riksstaten för år 1918 höja anslaget till marin-staben, nu 3,000 kronor, med 4,000 kronor till 7,000 kronor.

Ökningen i anslaget avsåg uppförande å ordinarie stat av en extra biträdesbefattning i marin-staben.

Ang. ny stat för marin-staben.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *K. V. Rydén*, *B. Eriksson* i Grängesberg, *K. O. Strid* och *J. A. Ingvarson*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande framställning, måtte för anställande av ett extra biträde i marin staben med skyldighet att förrätta där förekommande registrators- och aktuarietegromål bevilja å extra stat för år 1918 ett förslagsanslag, högst 3,000 kronor.

*Ang. ny stat
för marin-
staben.
(Forts.)*

Herr *Ström*: På de grunder jag anförde vid behandlingen av fjärde huvudtiteln ber jag att även vid denna punkt få yrka avslag för att därmed för min del få giva tillkänna att jag icke kan godkänna vad som av utskottet rörande denna huvudtitel föreslagits. Jag ber att få yrka avslag.

Herr *Ericson*, *Hans*: Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på avslag därå; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Punkterna 7—14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

Punkterna 16—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 19.

Lades till handlingarna.

Punkten 20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21.

Lades till handlingarna.

Punkten 22.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 23.

Lades till handlingarna.

Punkterna 24—26.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 27 och 28.

Lades till handlingarna.

Punkterna 29—67.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 68—72.

Lades till handlingarna.

Punkterna 73—77.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 78.

Lades till handlingarna.

Punkterna 79—85.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 86—89.

Lades till handlingarna.

Punkterna 90—98.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 12, i anledning av väckta motioner angående brännvins- samt vin- och ölhandelns ordnande ävensom i samband därmed stående frågor.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelns ordnande m. m.

Till bevillningsutskottets handläggning hade hänvisats följande motioner angående brännvins- samt vin- och ölhandelns ordnande ävensom i samband därmed stående frågor, nämligen:

dels från första kammaren:

nr 69, av herr *Kvarnzelius* m. fl., med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker m. m.;

nr 70, av herr *Ollas A. Ericsson* m. fl., med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker m. m.; samt

nr 72, av herr *Karl Johan Ekman* m. fl., med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker m. m.;

dels ock från andra kammaren:

nr 152, av herr *Edén* m. fl., med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker m. m.;

nr 155, av herrar *Källman* och *Ingvarson*, med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker m. m.;

nr 157, av herr *Jonsson* i Hökhult m. fl., med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker m. m.; samt

nr 162, av herr *von Hofsten* m. fl., med förslag till förordning angående försäljning av alkoholhaltiga drycker m. m.

Utskottet hade i förevarande betänkande på återopade skäl hemställt

1) att riksdagen, i anledning av motionerna

I: 69 av herr *Kvarnzelius* m. fl.,

I: 70 av herr *Ollas A. Ericsson* m. fl.,

I: 72 av herr *Karl Johan Ekman* m. fl.,

II: 152 av herr *Edén* m. fl.,

II: 155 av herrar *Källman* och *Ingvarson*,

II: 157 av herr *Jonsson* i Hökhult m. fl., samt

II: 162 av herr *von Hofsten* m. fl.,

mätte för sin del antaga vid betänkandet såsom bilagor fogade förslag till

a) förordning angående försäljning av rusdrycker;

b) förordning om ändrad lydelse av 1—3, 6, 10, 11, 13 och 14 §§ i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av tillagade alkoholfria drycker samt svagdricka;

c) förordning om ändrad lydelse av 7 § i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet;

d) förordning om ändrad lydelse av 13, 23 och 31 §§ i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker;

e) förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin; samt

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande m. m.

f) förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel; ävensom

(Forts.)

2) att riksdagen, under förutsättning att riksdagen antog ovanberörda författningsförslag, måtte,

dels medgiva, att till sådan ägare av gästgiveri, vilken på grund av bestämmelserna i 10 § av förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin vid tiden för ikraftträdandet av förordningen angående försäljning av rusdrycker vore berättigad att utskänka brännvin, finge för rättighetens upphörande från och med år 1919 av staten utgivas ersättning med årligt belopp, som av Konungens befallningshavande fastställdes efter de grunder, vilka funnes angivna i kungörelsen den 12 juli 1907 angående ersättning till gästgivare, som avstå från dem jämlikt förstnämnda lagrum tillkommande rätt till utskänkning, ävensom att änka efter manlig ersättningstagare finge, därest äktenskapet blivit ingånget före den 1 maj 1907, efter mannens frånfälle under sin återstående livstid äga att uppbära den ersättning, vartill mannen, om han levat, varit berättigad,

samt bestämma, att gästgiveriägare, om han ville komma i åtnjutande av ifrågavarande ersättning, skulle därom före den 1 september 1918 till Konungens befallningshavande i det län, varest gästgiveriet vore beläget, ingiva ansökning och därvid styrka, att han i egenskap av gästgivare fortfarande vore till utskänkning berättigad;

dels ock medgiva, att erforderliga medel för gäldande av ersättningsbelopp, som enligt ovan angivna grunder skulle utbetalas, finge utgå ur statsverkets fond av rusdrycksmedel, och att gästgivare beviljad ersättning av Konungens befallningshavande finge utbetalas kvartalsvis vid början av varje kvartal från och med ingången av år 1919.

Reservationer hade avgivits av, utom andra,

1) herrar *Jeansson* i Kalmar och *von Hofsten*, vilka med instämmande av herrar *Knaust* och *Forssman*, hemställt om bifall till de uti motion II: 162 av herr von Hofsten m. fl. gjorda yrkanden;

2) herr *Berg* i Staby, som ansett, att utskottet bort tillstyrka, att riksdagen måtte för sin del antaga de lagförslag, som innefattades i motionerna I: 72 av herr K. J. Ekman m. fl. och II: 157 av herr Jonsson i Hökhult m. fl. jämte de hemställanden i övrigt, som innehölls i sagda motioner;

3) herrar *Lyckholm*, *Antonsson*, *Östberg* och *Jesperson*, vilka anfört: »Då, såsom känt är, på grund av tidsförhållandena vittgående restriktioner för närvarande gälla i fråga om tillverkning och försäljning av alkoholhaltiga drycker samt man, utom annat, synes böra avvakta den erfarenhet, dessa restriktioners tillämpning kan giva vid handen, innan man ånyo upptager frågan om hela nykterhetslagstiftningen till behandling, hava vi ansett utskottet böra avstyrka bifall till samtliga nu föreliggande motioner.»

Dessutom hade reservation anförts av herr *K. G. Karlsson*, vilken ansett, att åtskilliga paragrafer i utskottets författningsförslag bort hava viss ändrad avfattning, som i reservationen närmare angivits, och för övrigt uttalat en i vissa hänseenden från utskottets betänkande avvikande mening.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelsordnande m. m.
(Forts.)

Slutligen hade herrar *Ollas A. Ericsson*, *K. A. Nilson* och *Jacob Larsson*, friherre *Palmstierna* samt herrar *Källman*, *Rune*, *E. J. Söderberg* och *Nilsson* i Kristianstad, såsom särskilt yttrande anført:

»Under överläggningarna inom bevillningsutskottet hava av en eller flera bland oss framställtts yrkanden om annan lydelse av enstaka paragrafer i författningsförslaget än den som av bevillningsutskottet förordats. Men i syfte att för vår del söka medverka till största möjliga samling omkring det väsentliga i reformförslaget, hava vi avstått från att reservationsvis framföra dessa avvikande meningar.»

Vid föredragningen av betänkandet begärdes ordet av

Herr *Karlsson*, *K. G.*, som yttrade: Herr talman! Jag skall be att få föreslå följande föredragningsordning:

att betänkandet företages till avgörande punktvis, och att vid behandlingen av punkten 1:o först föredrages förslaget till förordning angående försäljning av rusdrycker;

att därvid först upptages till behandling 29 § och att vid överläggningen om denna § diskussionen må röra sig om betänkandet i dess helhet;

att, sedan 29 § behandlats, återstoden av fjärde kapitlet föredrages, där så erfordras, paragrafvis;

att efter föredragningen av fjärde kapitlet 1 § företages till avgörande;

att, därest vid avgörandet av 1 § denna avfattats i full eller hudsaklig överensstämmelse med motsvarande § i något av de reservationsvis framställda författningsförslagen, detta förslag lägges till grund för den fortsatta föredragningen, som sker paragrafvis, där så erfordras;

att därefter föredragas de författningsförslag, som äro gjorda i anslutning till det förslag till försäljningsförordning, som antagits;

att efter författningsförslagens genomgående föredrages utskottets hemställan i punkten 1:o; samt

att slutligen punkten 2:o i utskottets hemställan behandlas;

att förslagens text ej må behöva uppläsa i andra delar än sådana, beträffande vilka uppläsning begäres;

att för den händelse något av författningsförslagen kommer att i en eller annan del återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i avseende å de delar, vilka blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som kunna föranledas av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar,

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande m. m.

(Forts.)

ävensom att i avseende å nummerbeteckningen av paragrafer och moment vidtagna sådana ändringar, som påkallas av kamrarnas beslut.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten 1.

Utskottets förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker.

IV. kap. (Angående kommunal folkomröstning om förbud mot upplåtande av rättigheter till detaljhandel med rusdrycker).

29 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

Genom kommunal folkomröstning må i enlighet med de i detta kapitel meddelade bestämmelser avgöras, huruvida inom en kommun få meddelas sådana rättigheter till detaljhandel med rusdrycker, som omförmålas i denna förordning.

Bestämmelserna i detta kapitel äga dock icke tillämpning å de i 21 § omförmålda rättigheter till utskänkning å passagerarfartyg och järnvägståg.

Kommunal folkomröstning skall avse alla slags rusdrycker och må icke verkställas oftare än vart tredje år.

Herr Östberg: Herr greve och talman, mina herrar! Sedan kammaren för någon tid sedan behandlat den första upplagan av nykterhetsmotionerna vid innevarande års riksdag, föreligger nu den andra upplagan till behandling i dessa nu förevarande nykterhetsmotioner. Man lär också hålla i reserv en tredje upplaga, ty alla nykterhetsmotioner äro, som kammaren behagade finna, ännu icke slutbehandlade. Man har en reserv, då man — väl icke utan fog — misströstar om, att de nu föreliggande motionerna skola föranleda till något samstämmigt beslut av riksdagens båda kamrar.

Förevarande motioner äro, som kammaren behagade finna, icke några nya; de äro desamma i stort sett, som framkommit till behandling vid de senare årens riksdagar. Något nytt finnes naturligtvis icke heller att nu för kammaren andraga, och det är väl knappt så, att någon kan hysa förhoppning om, att man nu skulle komma till mera positivt resultat än tillföre. Knappt hava väl ens motionärerna kunnat hysa någon livligare övertygelse i detta avseende. De hava emellertid ansett erforderligt att i år förnya sina motioner. Riksdagens vederbörande utskott, kanslier och tryckeriexpedition hava arbetat, och nu föreligger betänkandet på kamrarnas bord. Jag och en del andra inom bevillningsutskottet hava icke ansett oportunt att nu upptaga dessa saker till förnyad behandling, då nämligen utsiktorna till sammanjämkning av de stridande meningarna icke äro stora. Vi hava trots, att nykterhetsfrågan skulle vinna på att nu icke komma under förnyad behandling

utan kunna ligga till sig till avgörande i en framtid, då utsikterna att nå ett positivt resultat kunde vara större.

Vi hava så mycket hellre trott oss kunna ansluta oss till den meningen, som de restriktioner, under vilka vi för närvarande leva, och som på grund av tidsförhållandena påkallats, ju från alla håll erkännas hava på nykterhetsväsendets område medfört mycket tillfredsställande resultat. Vi hava då ansett, att man bör avvakta de nya erfarenheterna om dessa restriktioner och att, sedan dessa under någon längre tid fått visa sina verkningar i det praktiska livet, man med bättre utsikt till framgång skulle kunna taga upp hela nykterhetslagstiftningen till den förnyade behandling, som från vissa håll så livligt påyrkas.

Det är, som kammaren väl vet, från vissa nykterhetspolitiska håll en punkt inom nykterhetslagstiftningen, som man icke vill släppa, nämligen det lokala vetot. Men envar torde medgiva, att om man ser saken ur *ren nykterhetssynpunkt*, den nuvarande tiden ger det bästa exemplet på, att man med generella föreskrifter i nykterhetsavseende kan komma till rätta *utan* det lokala vetot. Ingen kan klaga på, att icke de nuvarande restriktionerna lämna all effekt man kan önska utan att man behövt tillgripa något, som heter lokalt eller ens kommunalt veto. Det förefaller mig således, som om den nuvarande tidens erfarenheter borde vara ägnade att försvaga det eljes så högröstade yrkandet på det lokala vetots införande, åtminstone om detta veto skall motiveras ur nykterhetens egen synpunkt.

Med dessa synpunkter hava jag och mina medreservanter ansett, att man gjorde klokast i att nu lägga dessa motioner till handlingarna och således icke ingå i någon realitetsbehandling, som efter vår och kanske de flestas uppfattning ändå icke kan leda till något fruktbringande resultat.

Det är därför givet, herr greve och talman, att jag tillåter mig i enlighet med dessa yrkanden hemställa om avslag å samtliga nu föreliggande motioner.

Herr Forssmän: Då jag anslutit mig till den av herr von Hofsten m. fl. vid utskottets betänkande fogade reservationen, skall jag tillåta mig att i korthet redogöra för de mera väsentliga olikheterna mellan nu gällande försäljningsförordning och de i reservationen och utskottsbetänkandet framställda förslagen.

En viktig åtskillnad finnes rörande kommunernas inflytande på beviljandet av rättigheter till försäljning av alkoholhaltiga drycker och deras utövande. I detta hänseende hava såväl utskottets som reservanternas förslag infört större befogenhet för kommunerna. Reservanternas förslag har, i överensstämmelse med rådande förhållanden, uppdragit denna befogenhet åt stadsfullmäktige i stad och kommunalstämma på landet, vilka myndigheter kunna med ett beslut tillkommet genom omröstning enligt gällande kommunal rösträttsgrund, förhindra spriträttigheters beviljande. Man brukar kalla ett så ävägabragt veto kommunalt veto. Utskottet har i sitt

Ang. brännvins- samt vinn- och ölhandelsordnande m. m.
(Forta.)

förslag upptagit det s. k. »lokala veto-institutet». Med det lokala vetot förstår man ett förbud mot spritförsäljning uppkommet genom ett beslut, fattat genom kommunal folkomröstning, d. v. s. en per-kapita-omröstning, däri varje i kommunen mantalskriven välfrejdad man och kvinna, som fyllt 21 år, är berättigad deltaga. För besluts fattande om veto fordras minst $\frac{2}{3}$ av de avgivna rösterna, liksom samma pluralitet fordras för att åter införa rättighet till försäljning av alkoholhaltiga drycker. De skäl som förhindrat reservanterna att gå med på det lokala vetoinstitutet äro så kända, att jag icke skall upptaga herrarnas tid mer att här redogöra för desamma.

Ett annat hänseende, i vilket en mera avsevärd olikhet råder mellan den nuvarande ordningen och den som med de bägge förslagen skulle etableras, är i fråga om sättet för försäljning av vin och öl. Enligt de av utskottet och reservanterna föreslagna försäljningsförrordningarna skulle dessa slag av drycker läggas under systembolagen så som nu är fallet med brännvin, under det vin och öl nu ej äro underkastade sådan kontroll. Det behöver ju icke påpekas, att detta utgör en mycket starkt restriktiv åtgärd.

De bägge förslagen skilja sig från varandra därigenom, att alkoholgränsen mellan de av systembolagen kontrollerade och de fria alkoholhaltiga dryckerna satts vid 3,6 % (pilsnerdrinkats alkoholhalt) av reservanterna, under det utskottet lagt gränsen vid $2\frac{1}{4}$ % (svagdrinkats alkoholhalt). Denna åtskillnad kan ju *synas* vara av mycket väsentlig betydelse men utgör i själva verket en av de största stötestenarna på vägen till samförstånd med de organiserade nykterhetsvännerna. Dessa senare hava nämligen i frigivandet av en maltdryck med pilsnerdrinkats alkoholhalt sett en fara för nykterheten och en försämring av nuvarande förhållanden på nykterhetslagstiftningens område. Reservanterna anse däremot, att allmänhetens vänjande vid förbrukning av alkoholsvaga drycker är ett steg i rätt riktning för främjandet av nykterheten och kunna omöjligt finna någon betänklighet i att en dryck med endast 3,6 volymprocent alkohol behandlas som en vanlig handelsvara. De påstådda olägenheterna av utskänkning av pilsnerdricka orsakas, enligt min mening, icke av pilsnerdrinkats rusande egenskaper, utan därav, att, å ställen där denna servering skett, brist på ordning och tukt råder, så att dit samlas endel löst folk, som medföra starkare spritdrycker eller surrogat därför. Den i reservationen införda bestämmelsen, att magistrat eller kommunalnämnd äga förbjuda sådan utskänkings försättande, så snart ordningar där äga rum, synes mig vara den bästa garanti mot ovannämnda missförhållande. Pilsnerdrinkats frigivande har också i ekonomiskt hänseende en mycket stor betydelse. Därigenom skulle nämligen den ekonomiska förlust, bryggeriindustrien utan tvivel kommer att göra genom ölkonsumtionens nedgång till följd av vidtagna restriktioner, i väsentlig mån täckas, och ersättningsfrågan beträffande bryggerierna skulle därigenom komma inom de praktiska möjligheternas område.

Vad angår att hålla vinhandlarna skadelösa har, i herr von

Hofstens motion, den saken så ordnats, att det lämnats dem en skälig frist att avveckla sin affärsverksamhet. I detta syfte har föreslagits att, under det förordningen i övrigt skall träda i kraft den 1 januari 1921, försäljning av vin till avhämtning, som bedrivits sedan den 1 augusti 1914, skall få fortsättas till den 1 januari 1939, skolande dock i förordningen gjorda föreskrifter angående utminuterung av vin, i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Utskottets förslag innebär, att däri upptagna försäljningsförordning skall träda i kraft den 1 januari 1919.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelns ordnande m. m.
(Forts.)

Till slut anhåller jag få framhålla att herr von Hofstens m. fl. reservation i allt överensstämmer med det Kungl. Maj:ts förslag till försäljningsförordning, som framlades vid 1914 års senare riksdag och med det beslut denna kammare fattat under de tre sista riksdagarna. Jag vågar därför förutsätta, att kammaren även i år skall fatta ett liknande beslut.

I anslutning till vad jag sålunda yttrat tillåter jag mig yrka avslag å den föredragna paragrafen.

Herr Karlsson, K. G. Herr talman! Den förste ärade talaren, som yrkade avslag å samtliga motioner, ansåg det vara inoportunt att komma fram med sådana förslag för närvarande. Där emot vill jag endast svara, att det givetvis är beroende på det intresse man har för ifrågavarande angelägenhet, om man anser det vara inoportunt att framlägga dessa förslag eller icke.

Beträffande det förslag som nu föreligger från utskottets sida, är ju detta detsamma som kamrarna behandlat under de tre föregående riksdagarna. Den näst föregående talaren gjorde en jämförelse mellan utskottets förslag och det förslag som innefattas i den motion, till förmån för vilken sagda talare reserverat sig. Jag föreställer mig, att kammarens ledamöter efter de tre föregående årens behandling av denna fråga känna till den så väl i dess detaljer, att jag icke alls behöver uppehålla mig närmare vid dessa, särskilt då ju en hel del andra ärenden ännu stå på föredragningslistan, och då jag är övertygad dessutom, att en del andra talare, som omfatta samma ståndpunkt som utskottet, komma att ytterligare ställa i belysning de olika punkter, i vilka utskottets förslag enligt mitt och deras förmenande är att föredraga framför reservanternas. Under sådana omständigheter skall jag, herr talman, icke upptaga kammarens tid med att försvara betänkandet. Men jag kan dock icke avhålla mig från att rörande den punkt, som nu är föredragen, nämligen 29 §, som ju är den första paragrafen i det kapitel, som omfattar bestämmelserna om det lokala vetot, särskilt framhålla en sida av saken.

Den föregående talaren jämförde mycket kortfattat visserligen men i alla fall åtminstone tydligt innebörden av å ena sidan vad man kallat kommunalt veto och å andra sidan det lokala vetot. För mig står som den viktigaste punkten i det s. k. lokala vetot den omständigheten, att kvinnorna där få lov att ge sin mening tillkänna, och det kunna väl alla vara överens om, att hemmet så nära beröres av en lagstiftning som den här ifrågavarande, att kvinnorna därvidlag böra

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande m. m.

(Forts.)

i mer än de allra flesta andra frågor hava ett ord med till avgörande. Det förefaller mig, som om denna kammare icke borde ha allt för mycket att invända mot, att kvinnorna på detta område verkligen fin- ge något att säga. Det är väl icke alldeles fritt för, att man på det yt- tersta i dessa dagar sett tecken till, att man på högerhåll högt skattar kvinnornas uttalanden i politiska frågor. Jag syftar på den stora bety- delse, man inom högerpressen tillagt den petition, som framburits till statsministern och bland vars undertecknare man ju hört, att kvinnorna tagit en mycket framstående del. Det förefaller mig un- derligt, om man skulle anse, att kvinnorna icke borde beredas till- fälle att effektivt taga del i en lagstiftning, som den ifrågavarande, då man på andra områden vill tillskriva deras yttranden en stor be- tydelse. Jag underskattar icke betydelsen av deras uttalanden på nå- got område, men jag vågar säga, att särskilt på föreliggande område borde åt dem beredas tillfälle att göra sina önskingar gällande.

Jag har, herr talman, velat säga detta därför, att man så ofta har angripit vårt yrkande på det lokala vetot. Jag skall icke vidare upp- taga kammarens tid, då jag icke tror, att man vinner så mycket med detta, utan skall begränsa mig till vad jag nu yttrat och till att yrka bifall till nu föredragna 29 §.

Herr Ekman, Karl Johan: Herr greve och talman, mina herrar! Jag skall till en början tillåta mig att till utskottets samt- liga ledamöter och utskottets ärade ordförande på Göteborgsbanken rikta en anmärkning, som gäller avfattningen av utskottets betän- kande på sidan 5. Det säges där, att de motioner, som väckts i första kammaren av undertecknad m. fl., och i andra kammaren av herr Jonsson i Hökhult m. fl., avvika från övriga föreliggande förslag, bland annat därutinnan, att bestämmelserna om kommunal folkom- röstning icke upptagits — det är riktigt — »utan att i stället före- slagits, att för giltighet av beslut av stadsfullmäktige, allmän råd- stuga eller kommunalstämma om tillstyrkande av rätt till detalj- handel, respektive rätt till utskänkning av vin och öl skall erfordras två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster». Detta sist- nämnda är absolut felaktigt. Vi ha icke något sådant yrkande i våra motioner. Vi ha förr haft det, men ansett, att vi borde avstå därifrån, då det visat sig, att det icke vunnit någon anslutning, och vi ha för- modat, att det skulle vara lättare att på så sätt få bifall till den ståndpunkt vi i övrigt intagit. Det inträffade synes visa, att man icke ens läst våra motioner i år. Den förste ärade talaren sade, att i år huvudsakligen tryckeriet och kansliet arbetat, och det bär syn för sägen. Det är mycket ledsamt för en motionär att behandlas på det- ta sätt, men saken har en allvarligare sida. Det inträffade visar, att striderna i nykterhetsfrågan numera blivit ett rent spegelfäktteri. De ha övergått till ett slags ställningskrig, där man gräver ned sig i sina löpgravar och skyddsrum av förutfattade meningar och endast intresserar sig för hur man skall kunna upprätthålla sina en gång intagna positioner. Men man tager icke notis om de försök som göras för att åstadkomma ett positivt resultat. Det går dock icke an att

på det sättet behandla förevarande fråga. Den har allt för länge förgiftat hela vårt politiska liv. Det är en fråga, som i mycket hög grad splittrat vårt folk; och att uti en sådan situation, i vilken vi nu befinna oss, uppehålla denna splittring kan icke försvaras. Det är nödvändigt att här försöka komma varandra till mötes och få frågan avförd från dagordningen. Det är i sådant syfte vi väckt vår motion. Vi ha försökt åstadkomma en brygga till samförstånd; vårt yrkande härutinnan har upptagits i den av herr Berg i andra kammaren avgivna reservationen.

Vi, som från början intogo denna ståndpunkt, voro ganska få. Emellertid har antalet ökats. De som nu underskrivit våra motioner i bägge kamrarna, äro tillsammans 22 personer, alla varma nykterhetsvänner. Det visar, att tanken på att försöka komma till resultat vunnit terräng; och det vore väl, om vi i år kunde komma till slutligt avgörande.

Så vitt jag förstår, är det två saker, som huvudsakligen skilja ståndpunkterna åt. Den ena är det lokala vetot; den andra är obenägenheten på högersidan för den individuella kontrollens utsträckning även till vin och öl. Kan man komma överens om dessa huvudpunkter, ordna sig de övriga skiljaktigheterna säkerligen ganska lätt. Det lokala vetot, det må vara hur önskvärt som helst, kan icke genomföras inom en överskådlig framtid. Tvärtom har det inom denna kammare mötts med alltjämt ökat motstånd. Det förkastades 1914 med 16 rösters övertikt, 1915 med 23 rösters övertikt och 1916 med 33 rösters övertikt. Det är alldeles tydligt, i vilken riktning opinionen inom kammaren mot det lokala vetot går. Då nu förbudsvännerna inom första kammaren på högersidan icke äro fler än högst sex å sju personer, är det uppenbart, att med kammarens nuvarande sammansättning kommer det under en lång framtid att vara omöjligt att genomföra det lokala vetot. Det vet varje riksdagsman. När man ändock i motioner framför det lokala vetot, är man fullt medveten om, att det för närvarande icke kan bifallas. År 1916 gjorde man ett försök i sammanjämningsväg. Man delade då det lokala vetot så, att det endast skulle komma att omfatta brännvinsförsäljningen, men även den ståndpunkten mötte ett förkrossande motstånd och förkastades med 28 rösters övertikt, således med större majoritet än den som fällde det fullständiga lokala vetot 1914 och 1915. Det lokala vetot har icke heller ur nykterhetssynpunkt så stor betydelse, att hela nykterhetsreformen för den skull bör äventyras. Nykterhetskommittén yttrade i sitt betänkande V på sidan 68: »Det råder på de flesta ställen av den svenska landsbygden ett tillstånd, som reellt sett är identiskt med försäljningsförbud.» Alltså behöves icke det lokala vetot i stort sett på landsbygden. I de större städerna äro alla ense om, att det icke kan genomföras med den sammansättning, stadsfullmäktige där hava. Det är således i de mindre och medelstora städerna, som man skulle kunna hoppas få det genomfört, möjligen även i en del landskommuner.

Visserligen kunde det lokala vetot, om det genomfördes, ur nykterhetssynpunkt vara till nytta, det förnekas icke. Men långt be-

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelsordnande m. m.
(Forts.)

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelsordnande m. m.

(Forts.)

tydelsefullare är dock att få en ny försäljningsförfordning, som lägger icke endast brännvin och därmed likställda drycker utan även vin och öl under bolag och under individuell kontroll. Det första villkoret för att få en sådan försäljningsförfordning till stånd är, att man på vänstersidan avstår från det lokala vetot. Det andra villkoret är, att man på högersidan visar det tillmötesgåendet att medgiva, att även vin och öl få läggas icke allenast under bolag utan under samma individuella kontroll, som gäller för brännvinet. Det skall icke förnekas, att 1905 års försäljningsförfordning och därefter genomförda reformer verkat till stor nytta. Statistiken visar en alltmjamt fortgående minskning i förbrukningen av alkoholhaltiga drycker. Av statistiska centralbyråns årsbok för 1916 inhämtas, att förbrukningen av brännvin per individ nedgått från 7,1 liter år 1905 till 6,7 liter år 1913. Förbrukningen av öl har nedgått från 29,7 liter år 1905 till 21,1 liter år 1913. Förbrukningen av vin har varit tämligen lika under hela tiden, cirka en halv liter per individ. Men efter genomförandet av motboksrestriktionerna för brännvin har en förändring inträffat. Brännvinsförbrukningen har ytterligare högst väsentligt nedgått. I Stockholm utminuterades under Göteborgssystemets sista år 1913 4,609,241 liter, men sedan motbokssystemet införts sjönk siffran år 1914 till 2,668,934 liter och år 1915 till 2,559,816 liter, d. v. s. nära nog ned till hälften. Dessa siffror motsvaras av liknande nedgång i antalet fylleriförseelser och omhändertagna alkoholistpatienter. Siffrorna för antalet fylleriförseelser före och efter motbokens införande förhålla sig som 100 till 64, således en nedgång till nära hälften. Antalet alkoholistpatienter på Katarina sjukhus, som är huvudstadens centrala upptagningsanstalt för sådana, sjönk i proportion härtill. Siffrorna förhålla sig åren 1913 och 1915 till varandra som 100 till 58. Detta är så mycket anmärkningsvärdare, som före motbokskontrollens införande antalet alkoholistpatienter var i stadigt tilltagande år från år. Även distriktsläkarpraktiken i Stockholm vittnar om den betydande förändring till det bättre, som i vissa avseenden inträtt. Sålunda anmäldes i staden mellan broarna under 1913 ej mindre än 128 fall av kronisk alkoholism, men 1914 blott 56 och år 1915 endast 20. Så tillvida är ju utvecklingen ganska löftesrik.

Men i samma mån som åtkomsten av brännvin och därmed jämställda drycker blivit så väsentligt försvårad, har uppkommit en ny fara, nämligen den, att förbrukningen i stället kastar sig över till vinet och ölet. Detta bestyrkes i flera fall av brännvinsförsäljningsbolagens redogörelser för år 1916. Detta ligger för övrigt i sakens natur. Då det möter hinder att åtkomma de starkare spritdryckerna, tager man vad man kan få. Denna utveckling kan icke förekommas, så länge nykterhetslagstiftningen ännu kvarstår på 1905 års grund. Den kan förekommas endast genom individuell kontroll även i fråga om försäljningen av vin och öl. Härför återigen fordras med nödvändighet en ny försäljningsförfordning, som lägger även öl och vin under bolag och skiljer dem från annan handel, ty därförutan kan någon individuell kontroll ej anordnas. Herr von

Hofstens förslag betecknar så till vida ett framsteg i rätt riktning, att det inför bolagssystemet för vin och öl, men det upptager icke den nödvändiga individuella kontrollen för dessa drycker utom i ett särskilt undantagsfall.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelsordnande m. m.

(Forts.)

Det är på denna punkt, så vitt jag förstår, som det brister i högers ställningstagande. Nykterhetsvännerna i landet — vare sig på höger- eller vänstersidan — kunna icke godkänna en ny försäljningsförordning, som icke upptager bestämmelser om individuell kontroll över försäljningen av såväl brännvin som vin och öl. Vill man således verkligen komma till resultat i denna fråga, är det nödvändigt, att man går varandra till mötes, så att å ena sidan vänstern avstår från det lokala vetot och å andra sidan högern medger, att även vin och öl får läggas icke blott under bolag utan även under individuell kontroll. Kunna kamrarna mötas på dessa två punkter, är jag övertygad om, att övriga skiljaktigheter mycket lätt skola kunna sammanjämkas.

Det är i sådant syfte vi väckt våra motioner, vilka såsom nämnts äro tillstyrkta av herr Berg i hans reservation.

Herr talman, jag ämnar alltså yrka bifall till den av herr Berg avgivna reservationen; men då rätta platsen icke är vid denna paragraf, skall jag vänta med detta yrkande till längre fram under debatten.

Herr von Koch: Herr talman, mina herrar! När jag under de gångna två årens riksdagsdebatter i denna fråga har lyssnat till talarna, har jag naturligtvis icke kunnat undgå att emellanåt fattas av en viss pessimism rörande denna frågas lösning och jag kan icke neka till, att det yttrande, som fälldes av den första ärade talaren i dag, i någon mån ytterligare stärkt denna pessimistiska stämning. När man talar om, att bevillningsutskottet, som handhaft denna viktiga fråga, egentligen endast låtit kansliet och tryckeriexpeditionen arbeta, då förefaller det verkligen, som om intresset för nykterhetsfrågan icke varit så särskilt levande inom utskottet.

Emellertid — ett förnyat genomläsande av de debatter som förut ägt rum rörande denna fråga, ger mig den bestämda övertygelsen, att här i kammaren finnes ett ganska stort allmänt intresse för att äntligen få en lösning till stånd i saken och det ger mig dessutom det glädjande symtom, att från majoritetspartiets sida uttryckligen förklarats, att denna fråga icke är en parti-fråga. Den skall sålunda liksom andra här bedömas efter sakskalet. Skulle man icke under sådana omständigheter, mina herrar, kunna tänka sig, att vi skulle kunna finna en lösning, och att frågan efter så många debatter och så mycket arbete nu verkligen mognat till lösning? Det är dessutom ett par nybillkomna omständigheter som göra, att jag verkligen tror det är möjligt att ernå ett resultat.

Den första omständigheten är de kristidsrestriktioner, som för närvarande gälla. Den första ärade talaren och hans medreservanter ha visserligen uttalat, att just dessa kristidsrestriktioner skulle vara en anledning att nu uppskjuta avgörandet i saken; man skulle

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelsordnande m. m.

(Forts.)

avvakta dessa restriktioners verkningar för att sedermera, jag vet icke hur långt fram i tiden, träffa ett beslut i saken. Jag gillar en föregående talares uppfattning däruti, att dessa restriktioner, vad brännvinet och med detsamma jämställda drycker angår, visat sig fördelaktiga. De siffror herr Ekman anförde kunna kompletteras med följande: under februari månad innevarande år har i Stockholm sakfällts för fylleri 414 personer, under samma månad år 1916 725 och under samma månad år 1914, således före motboks-systemets införande, 1,153 personer. Detta visar ju ett ganska stort steg framåt. Men den stora frågan är denna: komma dessa restriktioner att äga bestånd efter kristidens slut? Jag och många andra med mig hoppas, att det blir fallet, men vad ha vi för säkerhet i detta avseende? Det skulle kunna tänkas, att, när kristiden är slut, slussportarna för hela den stora spritfloden återigen öppnas på vid gavel och det kan hända, att vi då komma till en högst väsentlig sänkning i den nykterhetsstandard, som vi mödosamt lyckats uppnå. Det är en ohygglig tanke, mina herrar, att allt det arbete som från myndigheters och enskilda organs sida utförts för att så småningom föra oss upp på en högre nivå skall vara förgäves. Kanske om något år skola vi störta ned igen. Det är ungefär som när man mödosamt rullar ett stenblock upp mot en höjd för att sedan få det slungat tillbaka i djupet. Jag tror att det skulle vittna om god förtänksamhet om vi i tid försökte ordna frågan om en försäljningsreform så, att, om och när restriktionerna upphävas, hela denna fråga löser sig själv på ett tillfredsställande sätt och så att vi slippa att sjunka ned på en lägre nykterhetsstandard än den vi för närvarande befinna oss på.

Det är, mina herrar, en annan omständighet, som tillkommit sedan denna fråga sista gången var före och det är, att sedan ett halvår tillbaka den nya lagstiftningen om alkoholistvård trätt i kraft. Runt om i landet hava vi nu erfarenhet på detta område och även i Stockholm, där jag haft tillfälle att inom nykterhetsnämnden ganska noga följa denna nya lags tillämpning, ha vi samlat en viss erfarenhet. Under detta halvår hava ett par hundra personer anmälts för Stockholms nykterhetsnämnd i och för internering eller andra dylika åtgärder. Vi hava undersökt dessa fall mycket noga, följande lagens föreskrifter, och vi hava därvid kommit till den bestämda övertygelsen, att det under denna tid icke varit brännvinet som varit den egentliga rusdrycken utan att det är på ölets konto, som dessa olyckliga omständigheter äro att skriva. Jag erkänner, att detta för mig var en ganska överraskande upptäckt, ty i likhet med flera av kammarens ledamöter har jag tidigare haft den tron, att ölet i jämförelse med brännvinet är en tämligen oskyldig dryck. Men nu har jag funnit, att denna inskränkning i brännvinskonsumtionen lett till, att man kastat sig över på ölet. Denna erfarenhet har jämväl vunnits på Katarina sjukhus, som har hand om alkoholisterna under den akuta vården, och samma erfarenhet har även vitsordats av representanter från landet vid den konferens, som hölls här för några veckor sedan. Det har visat sig på många håll, ja över

allt, att skadorna i detta avseende träffa icke allenast de breda lagren utan alla samhällsklasser; de träffa bildade såväl som obildade och tyvärr, måste man säga, i icke ringa utsträckning även kvinnor. Jag tillåter mig uttrycka den uppfattningen, att, om herrarne haft samma uppgift som jag att under detta halvår å kommunens vägnar hjälpa dessa 200 personer, som missbruka öl och andra varor, till rätta och om herrarne därvid funnit, att ölet för närvarande är den stora svårigheten, herrarne då icke skulle hyst någon tvekan att förorda ganska långt gående åtgärder för att försvåra åtkomsten av öl och dylika drycker för att förhindra missbruk. Och det är från dessa erfarenheter jag måste granska å ena sidan herr von Hofstens förslag, som förordas av herr Forssman och andra reservanter, och å andra sidan utskottets förslag. Här har redan redogjorts för dessa förslag, och jag skall därför icke upptaga tiden därmed. Jag skall blott be att få understryka vad herr Ekman uttalade, nämligen att skillnaden mellan dessa båda förslag, vad ölet angår, icke allenast består däri, att herr von Hofstens förslag frigivit de s. k. lagrade drikorna med en alkoholhalt av ända till 3,6 %, utan även däri, att individuell kontroll endast efter utskottets förslag skulle bli genomförd. Vad detta betyder just i avseende å nykterhetsnämndens verksamhet skall jag med ett par exempel antyda.

Det är en grundtanke i detta arbete att försöka såvitt möjligt undvika internering. Man ställer personen ifråga under lämplig övervakning och försöker ordna det så, att han icke behöver mista sin frihet. Man utser en person för att hjälpa och stödja honom och försöker inpränta hos vederbörande att avstå från dessa drycker, som han visat sig icke kunna använda. Men huru skall detta vara möjligt, när det icke finnes någon individuell kontroll beträffande ölet, utan dessa hundra, ja tusen försäljningsställen få fritt fungera och sälja till vem de behaga? Huru skall det vara möjligt att på ett tillfredsställande sätt skydda de svaga från dessa ständiga frestelser? Och huru skall det vidare vara möjligt att, när dessa personer utskrivits från interneringsanstalten för att alljämt stå under tillsyn, kunna leda dem på rätta vägar då dessa försäljningsställen stå dem till buds för att köpa den dryck som leder till deras olycka? Jag tror, att var och en som studerat sig in i de föreliggande förslagen och som har en smula praktisk erfarenhet av livet, skall finna, att, om *utskottets* förslag genomföres, det finnes ofantligt många möjligheter att hjälpa och stödja dessa personer. Om däremot herr *von Hofstens* förslag bifalles, där blott allmänna antydningar förekomma om, att man skall se till, att försäljningen åstadkommer så liten skada som möjligt och att man skall försöka avhålla sådana personer från bruket av öl om vilka skälig anledning förefinnes att antaga att de missbruka denna dryck — om detta förslag antages gives det i själva verket mycket ringa stöd åt de hjälpinstitutioner som avse att föra alkoholister till rätta.

Nu är jag, herr talman, medveten om, att någon här kanske

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelsordnande m. m.

(Forts.)

Ang. brännvins- samt vinn- och ölhandelsordnande m. m

(Forts.)

riktar till mig denna replik: icke kunna vi väl lagstifta uteslutande med tanke på alkoholisterna, utan det gäller ju framför allt den stora allmänheten. Jag skulle kunna inse det berättigade i en sådan replik, om det här vore fråga om att genomföra förbud beträffande dessa maltdrycker. Men härom är ju icke fråga, utan det gäller att beträffande öl och därmed jämställda drycker tillämpa ett försäljningssystem, som i det hela påminner om individuell kontroll för spritdrycker. Vad det är fråga om är att vi alla måste underkasta oss litet extra besvär och disciplin, för att vi skola lyckas åstadkomma något gott för dessa personer som ej äga tillräcklig styrka för att motstå frestelserna. Om de äro alkoholister och mindervärdiga personer, så äro de dock i alla fall *människor*, och vi äro därför skyldiga att träda till och hjälpa dem så gott vi kunna.

Den uppoffring vi skulle nödgas göra är i själva verket obetydlig. Jag har någon erfarenhet om den ifrågavarande individuella kontrollen och dess tillämpning, vad Stockholm angår. Sedan Stockholmssystemets tillkomst har jag nämligen deltagit i bolagets arbete och följt detsamma ganska noga. Jag vet att därvid irritationer och svårigheter förekommit, men jag vet också, att dessa svårigheter föranletts huvudsakligen av en ifråga om nykterhetssaken extremt grupp inom samhället, de så kallade appellisterna, och att den stora allmänheten ställt sig i det hela lojal i fråga om den individuella kontrollens tillämpning. Det är ett faktum, att år efter år, vecka efter vecka, detta system mer och mer smidigt kunnat inpassas i hela samhällsarbetet, och jag tror, att det hela blott är en organisationsfråga, som genom intresse och kunskap från bolagssystemets sida kan lösas i vilket samhälle som helst. Då jag därför å ena sidan finner, att individuella restriktioner äro nödvändiga för att hjälpa alkoholisterna till rätta, och å andra sidan den praktiska erfarenheten visar, att det även i en storstad som Stockholm går för sig att utan några större olägenheter genomföra individuell kontroll vad spritdrycker beträffar, kan jag icke förstå, varför det icke skulle vara möjligt och lämpligt att även beträffande ölet införa ett liknande system, och jag vågar därför det påståendet, att samhällssolidariteten oavvisligen kräver, att dessa restriktioner även utsträckas på sätt jag antytt.

Jag vill, innan jag slutar, säga någonting om det som icke finnes i herr von Hofstens förslag, men som jag anser böra finnas, nämligen det s. k. lokala vetot. Jag vet, att jag här kanhända träder emot en eller annan nykterhetsväns åsikt i denna kammare, men jag vill taga fasta på vad den siste ärade talaren yttrade, nämligen att det vore bekant, att lokalt veto har betydelse ur nykterhetssynpunkt. Jag går längre och säger, att det, såvitt jag förstår, har ett mycket stort nykterhetsvärde, och denna min uppfattning daterar sig icke från ett eller annat år tillbaka, utan den är en gammal uppfattning hos mig, som jag fått bestyrkt under mina studier i Amerikas Förenta Stater, där jag studerat utvecklingen under flera år och utsträckt mina studier till ett flertal olika stater.

Jag har i motsats till vad som yttrades härom förlidet år i denna kammare funnit, att det är tillämpningen av det lokala vetot som ligger till grund för hela det stora nykterhetsarbetet i För-
 enta staterna och att denna metod visat sig vara en praktiskt framkomlig metod för att främja nykterhetsverksamheten. Visserligen var förbudstanken föremål för försök före inbördeskriget, men den har icke befunnits vara den lämpliga eller rik-
 tiga vägen, utan det lokala vetot, börjande med kommuner och sträckande sig till län och stater, har visat sig vara en framkomlig väg på detta område, och det är alldeles tydligt att bestämda för-
 delar här göra sig gällande.

Den första fördelen med det lokala vetot är, att man kan lämpa nykterhetslagstiftningen efter folkopinionen i denna fråga, efter graden av den upplysning i nykterhetsfrågan, som förefinnes inom olika områden i vårt land. Det är, såvitt jag kan finna, hörn-
 stenen i all nykterhetslagstiftning att man har opinionen med sig i denna fråga, ty eljest blir det icke mycket bevänt med hela saken. I ett land, där opinionen är så ofantligt olika utvecklad som fallet är i Sverige, måste man gå den vägen. Jämföra vi exempelvis Småland med Skåne är det nog ingen som tvivlar på, att man när som helst skulle kunna gå långt fram på nykterhetslagstiftningens väg ifråga om Småland och Jönköpings län framför allt. Men alla veta också, att det fordras ett långt och tålmodsprövande arbete för att åstadkomma en höjning i nykterhetsopinionen i den sydliga-
 ste provinsen i vårt land. Det finnes, såvitt jag kan förstå, knappast någon bättre metod för att i samband med frågan om nykterhetslagstiftning åstadkomma en sådan opinion än att låta myndiga medborgare i samhället, män och kvinnor, uttala sin uppfattning i dessa saker och på det viset undersöka och stärka uppfattningen i nykterhetsfrågan.

Jag tillåter mig, herr talman, att påpeka även en annan fördel, som det lokala vetot medför, och det är att det lokala vetot skulle komma att stimulera nykterhetsföreningarnas verksamhet i allra högsta grad. Det finnes kanske en och annan som tycker, att detta alls icke vore någon fördel, att tvärtom denna rörelse bör bekämpas. Men att döma av den debatt som förts här i kammaren torde det vara mycket få, som ha denna uppfattning. Den allmänna uppfattningen är väl, att nykterhetsrörelsen bör främjas och stärkas. Jag är själv icke medlem av den organiserade nykterhetsrörelsen, men jag har under ett tjugotal år studerat densamma efter bästa förmåga, och jag kan icke neka mig nöjet att uttala, att, efter min mening, nykterhetsrörelsen utför den mest fosterländska upp-
 gift man gärna kan tänka sig genom att söka förmå folk till *själv-
 uppfostran i stor stil*. Denna rörelse har icke tillkommit genom en nyck eller på grund av en uppagiterad känslöstämning, ty då skulle den ha dött sotdöden för länge sedan. Nej, den har tillkommit som en reaktion mot det förfärliga elände, som särskilt brännvinet för-
 satt vårt land uti. Under 1800-talets förra hälft voro vi ju så djupt nedsjunkna i dryckenskap, att det förbrukades 47 liter per

Ang. bränn-
 vins- samt vin-
 och ölhandeln
 ordnande m. m.
 (Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande m. m.
(Forts.)

individ, under det att det nu förbrukas endast 6 eller 7 liter. Såsom en reaktion mot detta elände, som hotade att förstöra hela vårt land, trädde nykterhetsrörelsen fram, och den är enligt min tanke något sunt och starkt, som vittnar om, att svenska folket med egna krafter vill bekämpa en av sina största faror.

Nu skulle enligt min tanke denna vackra verksamhet givas ett kraftigt stöd, om man gäve densamma det lokala vetot som medel i striden. Det skulle skapas en förnyad arbetslust och möjlighet att nå de mål, efter vilka man strävar, upplysningen skulle stegras, arbetet för alkoholsjukas räddande skulle taga ny fart och nykterhetsrörelsen skulle bli vad den bör vara — en uteslutande social rörelse. Den skulle på det viset få ett fritt och självständigt arbetsfält och icke längre behöva tigga politiker om hjälp för att kunna fylla sin uppgift. När man nu under årtionden från nykterhetshåll begärt att få detta lokala veto och när arbetet för allmän folknykterhet onekligen är en vacker och fosterländsk strävan, varför i all rimlighets namn skall man då icke giva detta väsentliga hjälpmedel?

Herr talman, för icke länge sedan blevo vårt lands nykterhetsvänner djupt besvikna, när frågan om ett tillfälligt förbud föll på några få röster i denna kammare. Det finnes nu ett tillfälle för riksdagen att bringa de stora breda lagren av vårt folk ett av de största glädjeämnen som man kan skänka desamma. Det är så mycket i dessa tider, som skiljer oss åt, att jag för min del icke kan, trots den pessimism som gjort sig gällande, underlåta att giva uttryck åt en livlig förhoppning, att det vid denna riksdag måtte finnas vara möjligt att föra denna stora fråga i hamn, och med denna förhoppning tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till den föredragna paragrafen.

Herr Nilson, Karl August: Här har redan talats så mycket i denna fråga, att jag icke skall upptaga tiden med att närmare ingå på densamma. Jag ber endast att få rikta uppmärksamheten på det av herr Ekman framförda spørsmålet, nämligen skillnaden mellan kommunalt och lokalt veto. Herr Ekman sade, att dessa frågor, om spritförsäljningsrättigheters vara eller icke vara, endast skulle avgöras hos stadsfullmäktige eller å kommunalstämma. Jag tror, att vi, om vi närmare tänka på saken, skola finna, att det icke vore lyckligt att ålägga stadsfullmäktigekorporationerna en sådan uppgift. Dessa korporationer hava så många angelägenheter att sysselsätta sig med. Det är frågor av ekonomisk art och andra frågor, som bör kunna ena personer, som eljest i spritfrågan hava skilda åsikter. Men skall valet till stadsfullmäktige fotas på spritfrågan, så förtryckes ju hela denna korporations sammansättning. Jag kan icke tänka mig, att denna kammare vill vara med om en sådan åtgärd. Däremot kommer den åtgärden, att låta folket i gemen en eller annan gång, vart tredje eller vart femte år, avgiva sitt votum i denna fråga, icke att inverka på andra frågors läge i samhället, utan spritfrågan blir en isolerad fråga och kommer att avgöras under helt and-

ra former. Jag förmodar, att kammaren, om den tänker närmare på saken, skall finna, att det icke är så som herr Ekman sade och som den förste ärade talaren, herr Östberg, tycktes vilja påstå, att det icke finnes någon utsikt att få lokalt veto genomfört. Det vore beklagligt, om det skulle förhålla sig på detta sätt. Det kan tänkas, att kammaren dessa dagar skulle kunna komma till insikt om att detta är en fråga — jag ber att få betona det på nytt — som har möjlighet att ena det svenska folket och där kammaren skulle göra en god gärning, om den toge första steget och räckte handen till enighet.

*Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande m. m.*
(Forts.)

Hur kan kammaren eljest tänka sig enighet på andra områden då i en fråga sådan som denna, som är så klar och där ett verkligt folkkrav framför alla andra gjort sig gällande, enighet icke uppstått och detta krav icke haft möjlighet att vinna kammarens öra. Jag tror för min del, att om kammaren ville lyssna efter och undersöka förhållandena, skall den finna, att det icke i vårt land kan visas upp någon annan fråga, där folket så bestämt uttalat sig som just i föreliggande spørsmål. Tillika är jag förvissad om, att detta folkkrav har icke, såsom herr Ekman ville göra gällande då han hänvisade till siffrorna beträffande omröstningen i denna kammare, i någon mån förändrat sig eller decimerats, utan snarare har det växt år från år och dag från dag. För varje år som första kammarens majoritet säger nej till denna frågas lösning växer också missmodet i landet över detta förhållande och det kommer också — jag är rädd för det — att utlösa sig i valkampanjen på andra områden. De röstsiffror, som herr Ekman pekade på, tror jag för min del hava sin grund i helt andra förhållanden och kunna icke på något sätt tagas till intäkt för påståendet om frågans nu inträdda sämre läge. Jag tror, att nu vore det tid att ändra de tillfälligheter, som skapat dessa tillfälliga röstsiffror.

Jag ber, herr talman, att få uppriktigt vädja till kammaren att icke låta ännu ett år gå, att icke låta ännu ett val ske under inflytande av att kammaren sagt nej till denna reform. I stället borde kammaren söka gå nykterhetsfolket till mötes och lämna dessa meningsgrupper tillstånd till vad de här begära, nämligen att helt enkelt säga sin mening i en fråga, vilken rör familjen och hemmet i den utsträckning, att denna fråga blir en för landet så viktig och vital fråga, att dess uppskjutande ännu ett år kan medföra stor fara och risk.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr von Mentzer: Herr K. J. Ekman har i sitt anförande redan framhållit, att den motion, som i denna kammaren framburits av honom och som undertecknats av 22 ledamöter i båda kamrarna, huvudsakligen är avsedd att vara och bli en brygga till samförstånd. Nu har den hand, som sålunda framräckts blivit från det håll, som representeras av utskottets majoritet tillbakavisad. Det har svarats huvudsakligen: Vi kunna icke lämna detta lokala veto. Vi anse det lokala vetot vara den enda praktiskt framkomliga vägen.

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels-
ordnande m. m.
(Forts.)

Ja att säga, att det är den enda praktiskt framkomliga vägen, då man, såsom herr Ekman tydligen visat, år efter år och tre år å rad fått bakslag på den vägen, när man försöker gå den, det måtte väl om något vara att köra huvudet i väggen! Det säges, att detta lokala vetot skall vara hörnstenen, varifrån nykterhetsarbetet skall utgå. Jag fruktar storligen, att det i stället blir stötestenen, varpå nykterhetssträvandena komma att välta. Inom kort få vi se, hur de vädjanden, man gjort till första kammaren att antaga detta lokala veto i dag, komma att slå ut. Kammaren kommer snart att fatta beslut och då spörjes det för fjärde gången, om den vägen är framkomlig eller ej. För min del fruktar jag, att den icke kommer att visa sig vara framkomlig. Men jag uppger icke fördenskull mitt hopp om, att herr Ekman med fleras motion skall kunna bli en brygga till samförstånd. Jag är icke, såsom den förste ärade talar-aren, utan förhoppning, att det ändock möjligen vid denna riksdag kan tagas ett steg framåt i verkligt nykterhetsvänlig riktning. Det steget förordades i fjol, och det vågar jag ännu en gång värdsamt förorda hos bevillningsutskottet, som jag fruktar kommer att i år få samma uppgift som i fjol, nämligen att försöka en sammanjämkning. Min värdsamma hemställan till bevillningsutskottet är, att om det kommer att framlägga förslag till sammanjämkning, det måtte avgiva ett förslag, som lämnar detta lokala veto å sido, som lämnar stötestenen för nykterhetssträvandena och som, om möjligt, i huvudsak ansluter sig till den av herr Ekman med flera väckta motionen.

Jag ber att få yrka avslag på den föredragna paragrafen.

Herr Karlsson, K. G.: Herr talman! Jag har endast begärt ordet för att uttrycka ett beklagande över det felaktiga referat, som i utskottets betänkande förekommer beträffande herr Ekman och herr Jonssons i Hökhult motioner. Jag vill nämna ett par ord till förklaring av, att ett sådant förbiseende i detta fall kommit att ske.

Saken gäller motionärernas förslag angående det så kallade kommunala vetot. I likhet med övriga föreliggande förslag, avseende införande av ny försäljningsförfordning, ha dessa motioner förelagat de tre nästföregående åren. Förra året gav motionärerna sitt yrkande om det kommunala vetot den form som utskottets referat uppger, att motionerna även i år skulle innehålla. Så är emellertid icke fallet, utan motionärerna ha i år fallit tillbaka på sitt ursprungliga förslag även i denna punkt. Det är denna omständighet som man vid upprättandet av utskottets referat av de många motionernas många paragrafer förbiset. Det egendomligaste är, att varken den motionär, som sitter i utskottet, eller hans ställföreträdare, som i utskottet reserverat sig till förmån för förslaget, vare sig enskilt eller offentligt haft något att invända mot referatet, i vilket fall det i tid kunde blivit rättat.

Utskottet har emellertid fullt formenligt behandlat motionerna, så att de i dessa gjorda yrkandena framstälts och av utskottet blivit förkastade. Däremot måste ju erkännas, att den utväg, som herr Ekman nu liksom föregående år rekommenderade, i utskottet till-

vann sig så ringa bifall och möttes med så liten anslutning, att man verkligen icke kommit att närmare debattera saken. Det fanns nämligen inom utskottet ingen som försvarade den ståndpunkten. Visserligen sitter i utskottet en av motionärerna, men från honom framställdes blott ett enkelt yrkande på bifall till ifrågavarande motioner och detta yrkande vann ingen ankläng i utskottet.

Under sådana förhållanden och just emedan ingen visade något intresse för detta förslag är det ganska förklarligt, om man kommit att i utlåtandet förbise, att referatet icke var riktigt. Någon skada har ju icke inträffat, men givetvis har ett misstag ägt rum, vilket jag såsom ordförande i utskottet har anledning att beklaga. Dock anser jag — jag upprepar det — att varken denna motion eller den sak, som det här gäller, på något sätt skadats genom nämnda referats felaktighet. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Ljunggren, Elof: Herr talman! Jag fäste mig vid ett anförande av herr K. J. Ekman, däri denne påstod, att opinionen mot lokalt veto ökats år från år och att varma nykterhetsvänner, vad beträffar riksdagen ett tjugutal i bägge kamrarna, anslutit sig till hans mening om nykterhetsfrågans lösning. Han nämnde att här i kammaren hade antalet av dem, som röstade *emot* reformen, ökats år ifrån år. Ja, jag får säga, att det är beklagligt sant, att år 1914 endast 9 personer i denna kammare hade i sin makt att fälla hela reformen. Året därpå voro de 12 och året därpå 17. Opinionen är således verkligen beträffande kamrarna den, att ett litet fåtal riksdagsmän — låt vara att detta år från år något ökats — haft i sin makt att motsätta sig, jag kan säga hela det svenska nykterhetsfolkets mening och kunnat fälla och kasta undan en så viktig fråga som denna. År 1915 var det 202 ledamöter av riksdagen, som röstade för och 124, som röstade mot förslaget. Opinionen till förmån för lokalt veto är således tydlig, om man ser på antalet röster. Men i alla fall föll frågan och de 124 vunno över de 202 på grund av den makt, som kammare har *emot* kammare. Om det också är ovedersägligt, att opinionen i vad den framgår av röstsiffrorna i denna kammare har ökats något mot lokalt veto, så kan detta emellertid mången gång bero på, att denna fråga förekommit till behandling i kammaren på sådana tider, att åtskilliga varit frånvarande även av dem som eljest skulle ha röstat för det lokala vetot. Jag tror mig av siffrorna vid en votering förut här i dag kunna säga, att många på vänstersidan också nu äro frånvarande. Hade de varit närvarande, skulle de helt visst med sin röst stött det lokala vetot. Frånvaron nu beror säkerligen därpå, att ärendet förekom så omedelbart före påsk. Man får sålunda icke alltid taga röstsiffrorna här till utgångspunkt för bedömandet, ty de ha kunnat bero på tillfälliga förhållanden.

Beträffande sedan opinionen i landet, torde herr Ekman icke med rätt kunna påstå, att opinionen mot lokalt veto ökats bland Sveriges nykterhetsvänner, och det var ju sådana han talade om.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelns ordnande m. m.
(Forts.)

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelsordnande m. m.

(Forts.)

Jag vill som stöd för detta mitt påstående påminna om vad förbudskongressen, sammansatt som den är av ombud från alla nykterhetssällskap, uttalat, och jag kan också påminna om vad de olika nykterhetssällskapen är ifrån är uttalat på sina konferenser och årsmöten med ombud från hela Sverige och från alla politiska läger.

Det är dock, herr talman, ett nykterhetssällskap som jag emellertid skulle vilja särskilt peka på vid detta tillfälle. Man har anmärkt, att det blott skulle vara s. k. radikala nykterhetsvänner, som förorda det lokala vetot, men att de i politiskt avseende mera besinningsfulla icke skulle vilja vara med om denna reform. Av Sveriges blåbandsförening med sina ungefär 100,000 medlemmar finnes det ett stort antal, som icke kunna betecknas som radikala, utan höra till den moderata riktningen i allmänt politiskt avseende. Icke desto mindre har inom detta sällskap så gott som enhälligt vågar jag säga, vid dess konferenser och stora möten uttalats den meningen, att just det lokala vetot utgjorde den reform, som man helst önskade genomförd. För att bevisa detta skall jag, herr talman, taga mig friheten att återgiva några konferensuttalanden, som är från år på sista tiden gjorts från detta sällskap, då jag tänkt att det kan hava någon betydelse att visa, att även konservativa personer ställa sig bakom en sådan reform.

Blåbandskonferensen i Gävle år 1913 uttalade sig visserligen för allmänt rusdrycksförbud, men ansåg, att under tiden tills detta genomförts, borde »lokalt veto omedelbart införas, mera kraftigt verkande restriktioner i fråga om utskänkning och utminuterung av brännvin och andra alkoholhaltiga drycker åvägabringas. — Varje förslag, som är ägnat att fördröja förbudets genomförande bestämt avvisas.» —

Går man till konferensen i Arvika år 1914, finner man, att sedan man där i princip uttalat sig för allmänt rusdrycksförbud, tillade man: »Under avvaktan på kungl. nykterhetskommitténs förslag härutinnan böra emellertid sådana åtgärder vidtagas, som äro ägnade att försvåra tillgången till rusdrycker för dem, som tydligt missbruka desamma, och att giva alla till myndig ålder komna män och kvinnor rätt att bestämma, huruvida rusdrycksförsäljning i respektive kommuner skall få förekomma eller icke.»

»Nykterhetskommitténs förslag till lokalt veto och därav följande förändringar i försäljningsförordningen anser konferensen vara av den art, att desamma i den form det vid sommarriksdagen motionsvis framlagts av riksdagens nykterhetsgrupp bör av riksdagen bifallas och av Kungl. Maj:t sanktioneras.»

»Sveriges blåbandister vilja därför till den nu samlade riksdagen icke minst första kammaren ställa en vördsam och varm vädjan att nu omedelbart till bättnad för land och folk bifalla nykterhetsgruppens motion.»

Det uppdrogs åt konferensens ordförande, baron Joseph Hermlin på Ulvåsa, att tillsammans med sekreteraren frambära detta önskemål till första kammaren, och jag gissar, att så skedde, då jämväl ordföranden biträdde denna resolution.

Om jag går till blåbandskonferensen i Skara 1915, finner jag, att dess uttalande hade ungefär samma läggning.

Jag vill sluta med ett uttalande av blåbandskonferensen i Motala 1916, så lydande:

»Sveriges blåbandsförenings årskonferens i Motala, representerande mer än 100,000 män och kvinnor ur olika politiska läger, uttalar sitt djupa beklagande över, att det löfte, som 1914 gavs i trontalet om framläggande av en kungl. proposition om lokalt veto och därmed sammanhängande reformerad försäljningslag i huvudsaklig överensstämmelse med kungl. nykterhetskommitténs förslag icke sedan dess infriats, men att i stället från regeringens sida framlagts förslag, som icke blott uteslutit lokalt veto, utan även i övrigt utgjort ett sönderbrytande av den genomgripande och enhetliga nykterhetsreform, som av de sakkuninga föreslagits.»

»Konferensen uttalar ock sitt beklagande över och sin bestämda gensaga och protest emot, att första kammarens majoritetsparti vid nykterhetsfrågans avgörande låtit omsorgen om näringen och farhågan för, att lösningen av frågan i föreslagen riktning skulle verka influerande på den allmänna rösträttsfrågan, gälla för mer än hänsynen till folkets lycka och välfärd.»

Och beträffande vissa nykterhetsvänliga personers uppträdande här i kammaren vid skilda tillfällen, då lokalt veto behandlats, tog sig konferensen friheten att göra ett uttalande, varur jag läser upp ett par rader:

»Det är ock beklämmande, att bland motståndarna till den föreslagna nykterhetsreformen även finna män, som på grund av sin ställning till religiösa samfund och nykterhetssällskap väl bort känna sig förpliktade att stödja i stället för att, som en följd av år skett, bekämpa och stjälpå ett förslag, som vunnit alla nykterhetsvänners så gott som enhälliga anslutning.»

Konferensen slutar med följande ord:

»Erfarenheten har nu lärt Sveriges nykterhetsvänner, att trots andra kammarens tillstyrkande och trots en allmän folkmening är intet att vänta av den nuvarande förstakammarmajoriteten i nykterhetsfrågan.» — Detta har också utsagts i dag från flera håll. —

»Det gives sålunda endast ett medel att få denna fråga löst, att valmännen särskilt vid landstingsmannavalen taga saken i egna händer genom att kora sådana representanter, som vid blivande förstakammarval av kandidaterna oryggligt fordra deras anslutning till kungl. nykterhetskommitténs förslag, det enda föreliggande, som, genomfört, leder fram till målet, allmänt rusdrycksförbud. Konferensen vädjar i detta avseende särskilt till alla de nykterhetsvänner, som på grund av sin allmänpolitiska åskådning tillhöra det moderata partiet i landet, att icke släppa efter på nykterhetskravet, utan helt och fullt göra sin nykterhetspolitiska plikt.»

Det är, herr talman, i anledning av det uttalande, herr K. J. Ekman gjorde angående opinionen mot lokalt veto, som jag ansett mig vara skyldig att inför kammaren till den kraft och verkan det hava kan, framföra, vad Sveriges näst största nykterhetssällskap i

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande m. m.

(Forts.)

detta avseende vid skilda tillfällen för sin del ansett. Då här i dag från olika håll talats mot lokat veto, och då man manat oss, som hålla på detta, att gå över, måste jag för min del säga, att det är dock stor skillnad mellan vad vi och dessa personer åsyfta med en nykterhetsreform. Herr Ekman säger, att om vi ginge honom till mötes, och antog hans förslag, skulle nykterhetsfrågan, som enligt hans påstående förgiftar hela vårt politiska liv, kunna avskrivas. Jag säger emellertid, att även om vi godtog hans förslag, skulle nykterhetsfrågan därmed icke vara avskriven. Den kan väl vara avskriven genom detta förslags antagande för dem, vilka anse, att endast en mera hyfsad rusdryckshantering kan åstadkommas, må hanteringen fortfarande finnas kvar. Men vi för vår del anse visserligen, att man bör hyfsa denna rusdryckshantering, så att den gör så liten skada som möjligt, genom att åstadkomma någorlunda genomgripande restriktioner. Men vi nykterhetsvänner nöja oss icke med detta. Vi syfta längre fram — vi vilja ha bort hela rusdryckshanteringen; vi syfta mot ett allmänt rusdrycksförbud. Men för att genomföra detta vore det lokala vetot enligt vår mening ett lämpligt medel, då folket genom detta medel skulle kunna på plats efter plats, i kommun efter kommun torrlägga landet. Därefter vore det en lätt sak att få förbudet lagfäst utan allt för stor skillnad i röst-siffror i riksdagens kamrar. Jag skulle nästan vilja säga, att herr Ekmans förslag i år kommit att ändra sig så betydligt mot förut, att det icke finnes mycket av värde kvar av hans förra betydligt mera tilltalande förslag. Även i fråga om alkoholhalten i malt-dryckerna har hr Ekman i största möjliga mån närmat sig hr von Hofsten, då enligt hans förslag alkoholhalten i de skattefria malt-dryckerna skulle få uppgå till 3 volymprocent, under det att herrar von Hofstens och Forssmans förslag avser, att en gräns av 3,6 volymprocent skulle vara den lämpliga. Sedan gammalt hålla emellertid Sveriges nykterhetsvänner på en gräns av $2\frac{1}{4}$ volymprocent mellan svagdricka och andra maltdrycker. Jag är övertygad om, att därest herr Ekman och hans meningsfränder fortsätta att gå hr von Hofsten och hans meningsfränder till mötes, kunna de snart sammanslå sina förslag. Men då vi på vårt håll hava en bestämd uppfattning om, huru litet ett förslag sådant som herr Ekmans skulle ut-rätta i nykterhetskänseende, och då vi vidare äro övertygade om, att det skulle vara till största gagn för det svenska folket och för mång tusende hem där ute i landet, om vårt förslag ginge igenom, måste vi hålla på det, tills opinionen även i första kammaren blir sådan, att det i en eller annan form kan bifallas.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr B o b e r g: Då kammaren åhörde herr von Kochs sympatiska och klara anförande, tror jag, att de flesta voro övertygade om, att det vore gott, därest man nu kunde lösa nykterhetsfrågan på ett sätt, som kunde tillfredsställa dem, vilka icke gå till överdrifter på något håll i denna fråga. Jag är också nykterhetsvän och även i viss mening förbudsvän, ehuru väl jag icke anser, att man bör tvinga folk

ned till svagdrickats gräns, i synnerhet sedan svagdrickat genom de lagar, som antagits i nykterhetsyfte under de senare åren blivit av den beskaffenhet, att det smakar »som ett slag för örat» och är av den försämrade kvalitet att även nykterhetsvännerna måste erkänna dess dåliga smak. I stället anser jag, att man borde tillåta folk att dricka pilsnerdricka, då detta ju icke innehåller mera än omkring 3 volymprocent alkohol. Skulle man fastställa den gränsen, kommer en del folk, som nu dricka starkare ölsorter, att gå ned till den gränsen och använda pilsnerdricka. *Det* kan väl icke skada nykterheten i något avseende, utan endast gagna densamma.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelsordnande m. m.

(Forts.)

Nu är det visserligen bra att uppställa stora mål för sig och säga: vårt mål är förbud. Ja, men »ögat ser längre än foten orkar gå», och man når icke målet, därför man säger, att man vill dit. Därjämte får man taga hänsyn till alla, som icke vilja gå åt samma håll. De äro svenskar de också. Då nu riksdagen representerar hela svenska folket, hur skall man då, frågar jag, kunna lösa nykterhetsfrågan, när en del folk önskar rent förbud och en annan del, kanske lika många, önskar så stor frihet för rusdryckerna som möjligt?

Om vi inte gå varandra till mötes i lagstiftningen på detta område, blir frågan icke löst, utan den kommer att bliva ett stridsäpple alltfört år efter år.

Det enda, som jag inte tyckte om i herr von Kochs anförande, var, då han sade, att den enda framkomliga vägen vore det kommunala vetot. Han stödde sig därvid på studier i Amerika. Jag antar, att han har rätt med avseende å Amerika; men jag tror inte, att det är den framkomliga vägen *här* i landet. Detta faller ju av sig självt med hänsyn till de siffror, som herr Ekman i Jönköping nyss uppläste. Motståndet mot det lokala vetot har växt år från år. Hur kan man då påstå, att det är den enda framkomliga vägen? Nej, det är en väg, som är stängd; och herrarna veta mycket väl, att om ni hålla fast vid detta veto, komma vi att stå kvar på samma punkt. Om vi nu dessutom införa de restriktioner, som innehållas i herr Ekmans motion, vilken jag också underskrivit, så bestämmes det ju där, att inte mera än 2 liter i månaden få utlämnas. Detta är väl i alla fall mindre än 4 liter. Men om vi på restriktionernas väg komma så långt, att inga människor bliva i tillfälle att berusa sig, vad skall det då tjäna till med dessa lokala omröstningar? Vad tjänar det till att rösta om, huruvida man skall hava det ena eller det andra, när i alla fall inga människor missbruka spriten eller *kunna* missbruka den till följd av restriktionerna? I mån som restriktionerna verka, komma därför dessa lokala omröstningar att alldeles förlora sin betydelse. Jag tycker därför, att herrarna icke borde hålla så hårt på detta veto, isynnerhet som herrarna på förhand veta, att det kommer att falla.

Om vi skola kunna komma fram någon väg, måste det lokala vetot lämnas åsido, och jag ber för nykterhetsfrågans egen skull, och för det allvar, som i denna fråga är till finnandes hos folket utanför riksdagen, att ni måtte gå upp ur edra skyttegravar, lämna frågan samt öppna läsen inifrån, så att vi kunna komma fram på en väg,

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande m. m.

som verkligen för oss framåt till en sakernas bättre ordning på hit-hörande område.

(Forts.)

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande av föreliggande paragraf i utskottets förslag samt vidare därpå att paragrafen skulle avslås; och förklarade herr talman-
nen sig finna den senare propositionen vara med överägande ja be-
svarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som avslår 29 § i bevillningsutskottets i punkten 1 av be-
tänkande nr 12 framställda förslag till förordning angående försälj-
ning av rusdrycker, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes ifrågavarande paragraf.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava
utfallit sålunda:

Ja — 76;

Nej — 51.

Herr statsrådet *Mörcke* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga propo-
sitioner:

nr 149, angående omorganisation av väg- och vattenbyggnads-
kåren;

nr 154, angående provisorisk lönereglering för viss personal vid
lantförsvaret;

nr 155, angående särskilt hyresbidrag åt gifta underofficerare
med vederlikar vid armén; och

nr 156, angående ersättande från fjärde huvudtitelns allmänna
besparingar av vissa förskottsvis utgivna medel.

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande m. m.

Fortsattes föredragningen av bevillningsutskottets betänkande
nr 12.

(Forts.)

*Återstående delar av IV kap. i utskottets föreliggande författ-
ningsförslag.*

Herr *Östberg*: Herr greve och talman! Med hänvisning
till vad jag i början av denna debatt anförde, ber jag att få yrka av-
slag på utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande delar av utskottets författningsförslag endast yrkats avslag.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelsordnande m. m.

(Forts.)

Sedermera gjordes propositioner, först på godkännande av utskottets förslag i nu ifrågavarande delar samt vidare på avslag därå; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

1 §.

Nu föredragna paragraf hade följande lydelse:

I denna förordning förstås

med spritdrycker: brännvin och andra alkoholhaltiga drycker, som hålla mer än 22 volymprocent alkohol, ävensom sprit och absolut alkohol;

med vin: alla alkoholhaltiga drycker, vilka ej äro tillagade av malt och som hålla mer än $2\frac{1}{4}$, men ej mer än 22 volymprocent alkohol; och

med öl: alla alkoholhaltiga maldrycker, med undantag av sådana, som enligt kungl. förordningen angående tillverkning och beskattning av maldrycker äro att hänföra till svagdricka.

Spritdrycker, vin och öl kallas med en gemensam benämning rusdrycker.

Herr Östberg: Herr greve och talman! Jag ber att få yrka avslag på förevarande paragraf.

Herr Ekman, Karl Johan: Herr greve och talman! Den av mig med flera väckta motionen, vilken av herr Berg tillstyrkts i hans reservation, skiljer sig i någon obetydlig mån från utskottets förslag uti nu ifrågavarande paragraf. Skiljaktigheten rör alkoholgränsen för öl.

Med hänvisning i övrigt till mitt förra anförande, ber jag alltså nu att få yrka bifall till den av herr Berg framställda reservationen.

Herr Forssman: Herr talman! Jag anhåller att få yrka bifall till förevarande paragraf enligt den lydelse, herr von Hofsten i sin motion föreslagit.

Herr Karlsson, K. G.: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende å föreliggande paragraf yrkats: 1:o) att utskottets förslag skulle godkännas; 2:o) att utskottets förslag skulle avslås; 3:o), av herr Ekman, Karl Johan, att kammaren skulle godkänna motsvarande paragraf i det förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker, som funnes fogat vid den av honom m. fl. avgivna motion i ämnet; samt 4:o), av herr Forssman, att kammaren

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande m. m.

mätte godkänna 1 § i det förslag, som innefattades uti bil. A till herr von Hofstens m. fl. motion nr 162 i andra kammaren.

(Forts.) Sedermera gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till herr Forssmans yrkande vara med övervägande ja besvarad.

I enlighet med förut fattat beslut beträffande föredragningen av ifrågavarande betänkande företogs nu till behandling återstående delar av det författningsförslag, som intagits i bil. A till herr von Hofstens m. fl. förenämnda motion, ävensom därmed sammanhängande, i bil. B—E vid samma motion införda författningsförslag.

Herr Forssman: Herr talman! Jag anhåller att få yrka avslag på utskottets författningsförslag och att kammaren måtte antaga det vid herr von Hofstens motion fogade författningsförslaget i de delar, där beslut icke redan fattats.

Efter härmed slutad överläggning antogs vad som härutinnan föreslagits i nämnda motion.

Utskottets hemställan i punkten 1.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkten 2.

Herr Forssman: Herr greve och talman! Då beträffande denna punkt olikheter rörande tidsbestämmelserna råda, ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan i denna punkt samt bifall till herr von Hofstens med fleras motion i vad den rör denna del.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talman, att beträffande nu föredragna punkt annat yrkande ej förekommit, än, av herr Forssman, att kammaren skulle bifalla den mot utskottets hemställan svarande delen av herr von Hofstens m. fl. öförmälda motion.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till herr Forssmans berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Anmälades och godkändes sammansatta bevillnings- och lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § i lagen den 17 april 1916 angående vissa utfästelser rörande införsel och utförsel av varor m. m. samt lag om fortsatt tillämpning av nyssnämnda lag.

Vid ånyo skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtanden nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 52 och 104 §§ i stadgan den 9 november 1866 om skiftesverket i riket m. m.,

nr 27, i anledning av väckt motion angående förhöjning av statsbidrag till innehavare av vissa odlingslägenheter och skogstorp, och

nr 28, i anledning av väckta motioner om anslag till ersättning åt personer, vilka tillåtas fullgöra militärtjäntsgöring såsom arbetare vid avverkning av ved å allmänna skogar,

bifölls vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 29, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åvägabringande av en statens industriella verksamhet för förädling av avkastningen från statsskogarna m. m.

Om åvägabringande av en statens industriella verksamhet för förädling av avkastningen från statsskogarna m. m.

Jordbruksutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft två inom riksdagens andra kammare väckta, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisade motioner, nämligen

dels nr 102, av herr *Johansson* i Sollefteå m. fl., vari yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa kostnadsberäkning för byggande av ett modernt sågverk kombinerat med trämassfabrik och pappersbruk samt för nästkommande riksdag framlägga förslag i ärendet,

dels ock nr 257, av herr *Lindhagen*, vari hemställdes, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida, på vad sätt och i vilken omfattning staten skulle kunna genom egen industriell verksamhet förädla avkastningen från statsskogarna och på detta sätt även för billigt pris, helst självkostnaden, tillhandahålla byggnadsvirke av olika slag för uppförande av bostäder åt landets mindre bemedlade befolkning.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på återopat skäl hemställt, att förevarande motioner ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anförts av, utom andra, herrar *Fahlén*, *Öberg*, *Nilsson* i Linnås, *Fagerlin* och *Andersson* i Knäppinge, vilka ansett, att utskottets motivering bort hava viss, i reservationen angiven lydelse.

Herr *Fahlén*: Herr talman! Utskottet säger i sitt utlåtande, att förevarande motioner båda gå ut på åtgärder, i syfte att staten själv må kunna verkställa förädling av avkastningen från staten tillhöriga skogar, men när det gäller att taga standpunkt till det sålunda förebragta spörsmålet, undviker utskottet detta och säger sig icke vilja ingå på bedömande av de skäl, som tala för eller mot ett sådant ordnande av statsskogarnas skötsel.

Om ävägabrinningen av en statens industriella verksamhet för förädling av avkastningen från stats-skogarna m. m.
(Forts.)

Då man närmare betraktar de föreliggande motionerna, framgår det ganska tydligt av dem och i all synnerhet av den ena, att här inte är fråga om att skapa en eller annan förädlingsfabrik, utan att det här är fråga om att omlägga hela statskogsförvaltningen, så att staten själv förädlar allt virke från sina skogar. Det framgår, säger jag, så tydligt, som det gärna är möjligt, särskilt av den omständigheten, att den ena motionären just åberopar, att på det socialdemokratiska partiprogrammet uttryckligen upptagits önskemålet, att staten själv skall förädla avkastningen från sina skogar.

Under sådana förhållanden har det synts mig och även åtskilliga andra inom utskottet lämpligt och nödvändigt, att man tydligt och klart preciserar sin ståndpunkt till det förebragta spörsmålet. Det är skälet till att en reservation i fråga om motiveringen har av mig och åtskilliga andra ledamöter bifogats utskottets betänkande.

Nu säger utskottet, att det ansett sig kunna lämna hela principspörsmålet åsido, uteslutande av det skäl, att frågan torde komma att »bliva föremål för prövning vid granskning av de förslag, vilka för såväl Norrlands som det övriga Sveriges vidkommande av särskilda sakkunniga framlagts rörande förvaltningen och skötseln av statens och andra allmänna skogar». Jag undrar, om inte utskottet i alla fall i detta hänseende har läst ut mera ur de åberopade sakkunnigas betänkande, än vad som är där att finna. Vad beträffar den norrländska skogsvårdskommittén, har den, såvitt jag förstår, aldrig haft detta spörsmål till sig överlätet och aldrig yttrat sig däröver, utan allenast fått till sig remitterad en framställning från domänstyrelsen avseende, att på grund av alldeles särskilda omständigheter ett sågverk, eventuellt en trämassfabrik, skulle för statens räkning anläggas i Norrland. Denna speciella framställning blev icke av kommittén tillstyrkt. Den uppfattades ej heller såsom en principfråga utan behandlades allenast såsom en mera självständig, jämförelsevis mindre fråga. Följaktligen kan jag inte förstå, att vid bedömandet av kommitténs utlåtande hela detta principspörsmål kan komma under omprövning. Det vill förefalla mig, som om förhållandet är ungefär detsamma med den så kallade södra skogsvårds-kommittén. Den har icke heller inlåtit sig på det principiella spörsmålet, men väl berört frågan om, huruvida det i vissa hänseenden kunde anses lämpligt, att staten själv förädlade virket.

Det erkännes också av reservanterna, att sådana förhållanden kunna förekomma, då staten själv bör förädla sitt virke, men detta bör då prövas av den förvaltande myndigheten, allt efter som förhållandena vid ett eller annat tillfälle eller rättade sagt, på det ena eller andra stället kunna te sig.

Nu ha motionärerna visserligen inte på något sätt utrett detta stora och synnerligen omfattande och viktiga spörsmål, utan nöjt sig med att upptaga dels innehållet i en artikel i en facktidskrift, dels ock en reservation, som var bifogad den norrländska kommitténs utlåtande i nyssberörda fråga. Det är ju alldeles uppenbart, att detta är för liten utredning i frågan, för att man skall kunna bygga en så vittgående framställning därpå.

Jag vill tillåta mig att nämna något om det resultat, vartill man kommer, därest man praktiskt söker granska de exempel, som äro åberopade av särskilt herr Johansson och hans medmotionärer. Han åberopar bland annat resultatet från en statens sågningsverksamhet vid en liten såg på Bjurfors kronopark och kommer då till det resultatet, att genom att staten själf försågat sitt virke, har virkesvärdet ökat med omkring 50 % eller därutöver i jämförelse med värdet, därest virket försålts på rot. Man lägger då märke till det egendomliga förhållandet, att virkesvärdet här upptagits så lågt, att man tvingas antaga, att det låga priset beror på under åren 1913 och 1914 alldeles särskilt egendomliga, tillfälliga omständigheter. Ty om man värderar det virke, som varit föremål för försågning vid Bjurfors såg efter de priser, som samtidigt gällde vid norrländska vattendrag i allmänhet, kommer man till det resultatet, att virkesvärdet i Bjurfors är beräknat ungefär 20 % lägre, än vad det skulle betinga i Norrland. Det förefaller mig vara ett rätt egendomtligt förhållande, och då man inte vet annat skäl, drives man lätt till det antagandet, att det som sagt måste hava varit särskilda omständigheter som föranledde denna låga beräkning.

Vidare kalkylerar man med en ränta av 4 %, och det måste var och en medgiva, att vid en ekonomisk beräkning, även om det gäller staten, en sådan räntefot inte kan vara vägledande och grundläggande, allra minst under nuvarande förhållanden, vilka väl också började bli kännbara år 1914, staten själf får betala inte bara 5 % utan något däröver. Detta är genomgående i hela kalkylen. Vidare har man räknat med amorteringstider av respektive 20 och 40 år för byggnaderna utan att beräkna underhåll av desamma, något som väl inte av någon i dessa förhållanden erfaren kan godkännas såsom riktigt. Amorteringstiden måste givetvis sänkas högst betydligt, och därmed följer naturligtvis en proportionellt stegrad omkostnad, som skall frånräknas resultatet. Vidare har man underlåtit att upptaga någon ränta för åtskilliga virkespartier; men det är detaljer, med vilka jag inte skall uppehålla kammaren. Så säger man, att några förvaltningskostnader inte behövas. Ja, det kan ju hända, att sådana inte behövas, vid denna ytterst obetydliga tillverkning, men vid en verklig kalkyl måste man väl räkna med förvaltningskostnader.

Om man gör en granskning av denna ekonomiska beräkning kommer man enligt min uppfattning, och jag tror också enligt verkligt sakkunnigas uppfattning, till det resultat — jag räknar då också högre råvaruvärde — att här har staten inte vunnit mera genom sin förädlingsverksamhet än mellan 1 och 2 procent.

Något om ock föga bättre ställer det sig i fråga om såganläggningen vid Karlsby kronopark, men jag skall nu icke ingå därpå.

Vidare säges det, att en statens förädlingsverksamhet skulle vara så synnerligen gämlig, därför att enligt uppgift, som en motionär har lämnat, i Sveriges skogar förfaras ungefär 5 miljoner kubikmeter virke årligen. Det är emellertid en siffra, som vilar på lös grund, och huruvida den är för hög eller för låg, därom tors jag

Om åvägubringande av en statens industriella verksamhet för förädling av avkastningen från statsskogarna m. m.
(Forts.)

*Om avvägbrin-
gande av en
statens indu-
striella verk-
samhet för
förädling av
avkastningen
från stats-
skogarna m. m.*
(Forts.)

inte yttra mig. I varje fall måste man likväl betänka, att det virke, som sålunda förfares, består av sådant, som för närvarande icke kan tillgodogöras, nämligen ris och toppar, grenar, avfall, stubbar och dylikt, som icke kan bliva föremål för utnyttjande i någon högre grad under nuvarande tekniska förutsättningar. Man kan ju fråga, varför skulle det gå bättre för staten att tillgodogöra sig detta virke, som för övrigt icke finnes allenast på statens skogar utan till väsentlig del även på enskildes? Jag tror, att den enskilde i detta fall skulle göra sin sak bättre än staten, och i varje fall kan jag inte finna, att den omständigheten, att staten själv förädlade sitt virke, skulle medföra sådant resultat, att dessa stora kvantiteter, som nu förfaras, omedelbart skulle bliva tillgodogjorda.

Nu har redan första kammaren i annat sammanhang helt nyligen tagit en ståndpunkt även i detta spörsmål, och därför synes det mig, som om kammaren borde vidhålla denna ståndpunkt. Jag för min personliga del är livligt övertygad om, att en åtgärd sådan som denna skulle medföra om ock någon statsekonomisk vinst en betydande nationalekonomisk förlust. Vid sådant förhållande kan jag omöjligt vara med om den tankegång, som ligger till grund för dessa motioner; och då jag i egenskap av utskottsledamot ansett mig skyldig att till detta spörsmål taga bestämd ställning, har jag icke velat underlåta att avgiva den reservation, som här föreligger.

Jag ber, herr talman, utan att närmare inlåta mig på frågan, att få, jämte det jag yrkar bifall till utskottets hemställan, yrka avslag å utskottets motivering samt bifall till den av mig med flera avgivna reservationen.

Herr Holmquist: Herr talman! Det spörsmål, som här av den siste ärade talaren berördes i hans anförande, är ju en ofantligt stor fråga, stor ur många synpunkter och särskilt då det gäller statens ekonomi. Frågan i dess realitet är ju denna: Skall staten övertaga förädlingen av statsskogarnas avkastning eller skall staten som hittills i enskildas händer överlåta denna betydande förädlingsverksamhet? Skulle således denna fråga i den form, den här nu föreligger, ur dess realitetssynpunkt behandlas, så skulle jag åtmistone ställa mig ytterst tveksam om på vilken sida jag för min del skulle ställa mig. Jag tror för min del, att om frågan skall avgöras efter någon av dessa synpunkter renodlade, så är det synnerligen svårt att fatta ställning.

Hittills har ju på den svenska skogsförvaltningens område rätt vad man skulle kunna kalla för ett medlingssystem mellan dessa båda synpunkter. Det har varit så, att staten i stort sett åt enskilda överlåtit förädlingen av skogsavkastningen, men på samma gång har ju staten, ehuru som jag måste erkänna, endast i liten mån, varit den som utfört viss förädling. Emellertid ha ju de stora synpunkterna på denna fråga länge brutit sig mot varandra, och det har ju föranlett tillsättandet av sakkunniga, den ena gruppen avseende de rena norrlandsförhållandena, den andra gruppen av sakkunniga avseende förhållandena i de mellersta och södra delarna av riket, och till dessa

sakkunniga har överlåtits att utreda frågan rörande förvaltningen och skötselns av statens och andra allmänna skogar. I detta allmänna uppdrag måste, så vitt jag kan finna, ingå även frågan om ställningstagande till staten som förädlare av statsskogarnas avkastning; frågan om vi vilja lägga förädlingen i statens hand eller i enskild hand.

Nu ha dessa sakkunniga efter min uppfattning grundligt genomarbetat denna synnerligen viktiga fråga. De sakkunniga ha därunder tagit hänsyn till skogsstatens allmänna organisation som ett statsorgan, då det gäller förvaltning av statens skogar. Jag erkänner visserligen, att de sakkunniga, som ha norrlandsskogarna sig särskilt anförtrodda, kanske icke direkt fattat ställning till frågan om staten som förädlare av skogsavkastningen från statens skogar, men denna fråga är dock av dessa sakkunniga så pass direkt berörd, att jag icke kan tänka annat än att, när dessa sakkunnigas betänkande föreligger till Kungl. Maj:ts avgörande, Kungl. Maj:t måste fatta ställning i denna del även beträffande norrlandsskogarna.

Rörande de sakkunnigas betänkande i fråga om statsskogarna i de mellersta och södra delarna av vårt land är, så vitt jag förstår, frågan synnerligen grundligt behandlad, och jag kan icke finna annat än att man har rätt att kalla det sätt, på vilket frågan av dessa sakkunniga behandlats, för ett rent ställningstagande till frågan om staten som förädlare av avkomsten från statsskogarna.

Jag ber få påpeka, att i dessa sistnämnda sakkunnigas uttalanden säges det som en allmän regel, att statens skogar böra skötas på det sättet, att den enskilda förädlingsverksamheten där får sitt gebit, men att det måste ske med vissa naturliga undantag. Det måste t. ex. ske på det sättet, att staten nedslår ringbildning. Där-est enskilda personer, bolag eller andra associationer, bilda ringar för att på det sättet kunna få statens skogsavkastning till ett pris, som icke kan anses vara skäligt, måste staten under någon form ta hand om denna prisreglering genom att själv utöva förädlingsverksamhet, och jag kan icke finna annat än att i det avseendet måste dessa sakkunniga ha fullständigt rätt.

Vidare säges det, att det kan finnas statsskogskomplexer så belägna, att det är synnerligen svårt att från dessa få fram rundvirket, men att det däremot går bättre att få fram en förädlad vara — en sågad vara — och vid sådana förhållanden, säga dessa sakkunniga, bör staten förädla sitt virke och på ett för staten ekonomiskt fördelaktigt sätt tillgodogöra sig detsamma. Jag kan icke finna annat än att de sakkunniga jämväl på den punkten ha fullständigt rätt.

Vidare säges det, att staten kan tvingas in på en ren och klar förädlingsverksamhet därigenom, att staten inköper skogskomplexer där det redan förut för tillgodogörande av avkastningen därifrån finnes ett sågverk. Det är då alldeles naturligt eller åtminstone ligger det mycket nära, att staten sedan den har köpt skogen även fortsätter den ekonomiska driften av sågverket. Jag kan icke heller här finna annat än att på denna punkt de sakkunniga kommit till en fullt riktig slutsats.

*Om ävägbrin-
gande av en
statens indu-
striella verk-
samhet för
förädling av
avkastningen
från stats-
skogarna m. m.*
(Forts.)

Om ävägabrinning
gande av en
statens indu-
striella verk-
samhet för
förädling av
avkastningen
från stats-
skogarna m. m.
(Forts.)

Slutligen säga de sakkunniga, att det finns ett ytterligare fall, då det är anledning för staten att själv förädla sitt virke. De säga, att därest man med fullt pålitliga kalkyler kan visa, att det för att tillgodogöra sig ett skogskomplex är ekonomiskt fördelaktigt för staten att själv förädla skogen, så bör staten även igångsätta och uppehålla en sådan förädlingsverksamhet. Jag kan icke finna annat än att man även i ett sådant fall som detta bör gå den av de sakkunniga anvisade vägen.

Jag måste således bestämt hålla före att de sakkunniga i dessa delar ha fattat en bestämd ställning i fråga om staten som förädlare av avkastningen från statsskogarna, detta emot den siste ärade talaren, som efter vad jag kunde finna icke ansåg, att dessa kommitterade i det fallet satt frågan i full och klar belysning.

Nu är således den frågan i detta utskottsutlåtande: Skall riksdagen på en motion av ett par enskilda riksdagsmän fatta ställning till det stora problemet: statsförädling eller icke av statsskogarna? Eller skall riksdagen vänta med frågans avgörande, till dess de sakkunniga, som efter min mening klart utrett åtminstone stora delar av frågan, fått sitt förslag av Kungl. Maj:t efter vederbörande myndighets hörande framlagt för riksdagen, och först därefter med den grundliga utredning, som i dessa kommittébetänkanden föreligga, gå att bedöma saken? Skall man vänta till dess, eller skall riksdagen nu på dessa jämförelsevis enkla motioner taga ställning till den stora frågan: statsförädling eller icke statsförädling?

Nu kunde man ju säga sig, att man får icke låta tiden gå, man måste i denna fråga fatta ställning nu, när motionerna äro väckta. Men, mina herrar, hur länge dröjer det, innan kommittéutredningarna här i kammaren föreligga? Såvida jag icke är alldeles oriktigt underrättad, lär det bli redan vid nästa riksdag. Är det då icke fördelaktigare, att man som utskottet här föreslår, väntar, tills dessa utredande kommittéarbeten och Kungl. Maj:ts därpå grundade beslut föreligga inför riksdagen, för att fatta ställning till denna stora fråga? Är detta icke bättre än att nu göra det på ett par av enskilda ledamöter i riksdagen framlagda motioner? Det är som sagt egentligen därom frågan rör sig. Utskottets majoritet — i denna kammare tror jag, att det endast är två av utskottets ledamöter, som äro skiljaktiga — har ansett, att i detta fall är det bättre att vänta för att få ett på saklig grund fotat klart och givet ställningstagande, huruvida staten skall vara förädlare och i vilken omfattning staten bör vara det.

På dessa grunder anhåller jag, herr talman, om bifall till utskottets hemställan med motiveringen oförändrad.

Herr F a h l é n: Herr talman! Av den siste ärade talarens anförande syntes det mig framlysa, vad som också framgick under utskottsbehandlingen, att det föreligger en viss, rätt stor skiljaktighet beträffande det sätt, varpå man uppfattat motionerna, åtminstone förefinnes en sådan skiljaktighet mellan den siste ärade talaren och mig.

Jag har fattat det så, att här är förebragt hela den principiella frågan, om staten skall i regel och genomgående förädla sitt virke från skogarna eller icke. En annan sak är, huruvida under vissa förhållanden en sådan förädlingsverksamhet bör ifrågasättas, och vad det beträffar förnekar icke heller jag och mina medreservanter, att fall kunna förekomma, då staten bör förädla sitt virke. Men den stora principiella frågan går utskottet och den siste ärade talaren fullkomligt förbi och vilja icke röra vid den. Nu säger den föregående talaren, att det är icke rimligt, att riksdagen på grund av dessa två motioner, dessa enkla motioner, som han kallar dem, fattar ställning i en så vittgående fråga. Jag har uppfattat saken så, att riksdagen bör fatta ställning till de spörsmål, som väckas här, och ordentligt besvara de framställningar, som göras till riksdagen. Det vill icke den föregående talaren, men i det fallet måste vi ovillkorligen skilja oss från varandra, och det är också det, som föranlett, att jag här ansett mig böra göra ett direkt uttalande i stället för det ytterst vaga, som utskottet velat göra.

Men ytterligare vill jag säga gent emot den föregående talaren: Hur kan man påstå, att denna fråga i hela sin omfattning kommer under bedömande av Kungl. Maj:t på grund av den norrländska skogsvårdskommitténs betänkande, då den framställning som gjorts av domänstyrelsen och remitterats till kommittén, börjar som i reservationen angives med att framhålla, att styrelsen anser, att det »i regel måste anses vara riktigt, att staten ej själv bedriver industriell verksamhet för förädling av råvaror». Det var på grund av alldeles särskilda omständigheter, som styrelsen föreslog, att i ett visst undantagsfall sådan förädlingsverksamhet skulle igångsättas.

Hur är det möjligt, säger jag, då styrelsens framställning är gjord under sådan förutsättning, som står där tydligt och klart uttalad, att kunna påstå, att den principiella frågan skall komma under bedömande i sammanhang med kommittébetänkandet? Det är mig oförklarligt.

Jag nödgas därför, herr talman, be att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Barthelson: Herr talman, mina herrar! Jag har inom utskottet anslutit mig till utskottets förslag, och nu skulle jag kanske, sedan herr Holmquist yttrat sig, icke behövt begära ordet, men jag har dock med anledning av herr Fahléns anförande ansett mig böra säga några ord.

Jag ber då först att få erinra kammaren om, att genom riksdagens för några år sedan fattade beslut rörande budgetsreformen domänstyrelsen ju blev ett affärsdrivande verk. Omfattningen av denna dess verksamhet är som vi veta rätt avsevärd. Dess nettobehållning från domänfonden uppgick föregående år, inberäknat värdet av såld mark, till något över 20 miljoner kronor, vartill komma några miljoner i inkomster från andra fonder. Dessa siffror visa ju bland annat, att det här icke blott är fråga om stora värden, som detta ämbetsverk har att förvalta, utan ock, att det här gäller att se till, att dessa värden kunna utnyttjas på allra bästa sätt, så att staten

Om ävägbringande av en statens industriella verksamhet för förädling av avkastningen från statsskogarna m. m

(Forts.)

*Om ävägabrin-
gande av en
statens indu-
striella verk-
samhet för
förädling av
avkastningen
från stats-
skogarna m. m.*
(Forts.)

kan få den inkomst av dessa värden, som den har rättighet att fordra. Ett led i en sådan verksamhet är naturligtvis att tillse, att dessa produkter försäljas till bästa möjliga pris, och häruti ingår naturligtvis i viss mån förädlingsverksamhet. Då emellertid herr Fahlén och hans medreservanter framhålla, att det enda undantagsfall, när en sådan får äga rum, är då det gäller tillgodoseande av statens egna behov eller när svårigheter att kunna tillfredsställande avsätta virke inträffa, så har jag ansett mig böra påpeka det högst olämpliga i att riksdagen på sådant sätt här skulle taga upp frågan och bestämma, när de affärsdrivande verken skulle få vidtaga en dylik åtgärd. Det synes mig, som om ett sådant förfarande just vore ett parlamentariskt tryck och kontroll av den art, som i reservationen anges såsom icke lämpligt.

Jag för min del anser således, att riksdagen icke bör uttala sig bestämt, huruvida sågverk eller dylikt i detta fall bör anläggas eller icke, utan det synes mig, att utskottet har intagit den rätta ståndpunkten, då det säger, att det icke i denna fråga anser sig kunna fatta någon ståndpunkt, naturligtvis med hänsyftning på att det bör tillkomma de affärsdrivande verken, som arbeta under ansvar, att komma med en sådan utredning och sådana förslag.

Jag skall vidare, då herr Fahlén ingick på en sak, som visserligen icke utskottet har yttrat sig om men som förekommer i en av motionerna, nämligen rörande resultatet av sågverksdriften vid Bjurfors kronopark, be att också rörande detta få säga några ord.

Herr Fahlén sade, att det föreföll honom märkligt, att de kunde ha ett så lågt virkespris vid Bjurfors, som av förvaltaren uppgivits, då man vid de norrländska älvarna erhöi så och så mycket. Men jag ber få påpeka, att de siffror, som av förvaltaren i fråga vid Bjurfors anförts, grunda sig på försäljningspriset för rundvirke och försäljningspriset för sågat virke vid närmaste järnvägsstation med avdrag av transport- och avverkningskostnaderna. Då är det väl inte rimligt att jämföra ett nettovärde med ett bruttovärde vid Ångermanälven eller vilken älv det nu kan vara, utan skall man taga netto-priset på ena stället, måste man också taga det på det andra. Jag förmodar, att omkostnaderna äro ganska avsevärda, innan timret kommer ned i Ångermanälven från skogarna. Det var endast denna lilla anmärkning jag ville göra rörande den saken.

Ja, som jag nämnde, hyllar jag den ståndpunkt, som utskottet här i frågan intagit; och då den uppfattning, herr Holmquist här redan uttalat i huvudsak överensstämmer med den ståndpunkt i denna fråga, som de av honom åberopade sakkunniga uttalat, så ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag sådant det föreligger.

Herr Fahlén: I anledning av den siste ärade talarens yttrande, ber jag att få fästa hans uppmärksamhet därpå, att reservanterna ingalunda gjort något bestämt uttalande om under vilka förhållanden staten skall bedriva förädlingsverksamhet, utan endast nämnt ett eller annat som exempel, vilket också tydligt är utsagt i

reservationen. Därtill kommer, att reservanterna ha den uppfattningen, att dessa förhållanden böra för varje särskilt fall med hänsyn till föreliggande olika omständigheter prövas av vederbörande ämbetsverk.

Jag skall icke yttra mig vidare utan endast be att få uttala min förvåning över att talaren förklarade sig fortfarande ansluta sig till den ståndpunkt utskottet intagit. Såvitt jag förstår har utskottet *ingen* ståndpunkt i den föreliggande frågan.

Om ävägabrindande av en statens industriella verksamhet för förädling av avkastningen från statsskogarna m. m.

(Forts.)

Herr Lindblad, Ernst: Jag hade icke tillfälle att vara närvarande, då utskottet fattade definitivt beslut och justerade sitt betänkande, men jag ber att nu få understödja den av herr Fahlén m. fl. avgivna reservationen.

Jag tror, att det är försiktigast att gå den vägen att här göra ett uttalande i den riktning som där angives. Ty som vi litet var förstå, är nu detta blott en reflex av alla de yrkanden i likartad riktning, som förekommit vid denna riksdag; den ene vill bygga ett tegelverk för statsdrift, den andre vill anlägga en galoschfabrik, ävenså för statsdrift och mycket mera därtill, allt hänförande sig till de många ansatser till statssocialism, som tidsläget i sig själv nödvändiggjort.

Jag tror, att vi kunna taga denna fråga litet försiktigare, och jag anser, att den även bör utredas sorgfälligare än vad utskottet vid detta tillfälle kunnat göra. Vi må säkerligen bäst av att som regel fastslå, att varken i denna hantering eller andra skall det vara statsdrift, men undantag kunna beträffande skogen väl givas, och det har herr Fahlén redan framhållit, och det finns också uttryckligen angivet i reservationen.

Det är därför, herr talman, jag ber att få yrka bifall till herr Fahléns m. fl. förslag.

Greve Wachtmeister: Den siste ärade talaren ville anlägga försiktighetens synpunkt på denna fråga, men det är just det utskottet har gjort. Icke kan det vara försiktigt att på det utredningsstadium, på vilket frågan nu befinner sig, fatta ståndpunkt i själva sakfrågan. De båda grupperna reservanter begära, den ena gruppen, att vi skola fatta en ståndpunkt på ena sättet, den andra på det andra sättet. Utskottet säger, att utskottet vill avvakta den utredning, som riksdagen själv har anhållit om, och det är väl mycket begärt av reservanterna att fordra, att riksdagen nu skulle fatta ståndpunkt i sakfrågan, när flertalet riksdagsmän åtminstone icke ha sig bekant den utredning, som finns i de båda kommittébetänkandena — i det ena, den s. k. sörlandskommitténs, mera fullständig och i det andra, norrlandskommitténs, jag medger det, mera knapphändig, men dock antydes frågan även däri.

Jag ber, herr talman, få yrka bifall till utskottets såväl kläm som motivering.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i

det under behandling varande utlåtandet hemställt med godkännande av utskottets motivering samt vidare därpå att utskottets hemställan skulle bifallas med godkännande av den motivering, som förordats i den av herr Fahlén m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upphörande av Badelunda pastorats prebendenatur, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. tjänst-
årsberäkning
för vissa folk-
skolinspek-
törer.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tjänstårsberäkning för vissa folkskolinspektörer.

I en den 20 januari 1917 till riksdagen avgiven, till statsutskottets förberedande behandling överlämnad proposition (nr 60) hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att folkskolinspektörerna Teodor Torbiörnsson, Karl Vitalis Karnell, Anders Teodor Lindqvist och Anders Joel Eucharius Olsson-Garpe finge för uppflyttning i högre lönegrad från och med år 1917 räkna sig till godo jämväl den tid, de före år 1915 på grund av Kungl. Maj:ts förordnande tjänstgjort såsom folkskolinspektörer.

Utskottet hade i nu ifrågavarande utlåtande av angiven orsak hemsällt, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte av riksdagen bifallas.

Vid utlåtandet fanns fogad en reservation av herrar *O. Bergqvist* och *N. O. Bruce*, vilka på återopade skäl ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte medgiva, att folkskolinspektörerna Teodor Torbiörnsson, Karl Vitalis Karnell, Anders Teodor Lindqvist och Anders Joel Eucharius Olsson-Garpe finge för uppflyttning i högre lönegrad från och med år 1917 räkna sig till godo jämväl den tid, de före år 1915 på grund av Kungl. Maj:ts förordnande tjänstgjort såsom folkskolinspektörer.

Herr *Bruce*: Jag vet, att det icke är stora utsikter för att det skall bli en annan utgång på frågan än den, som står i överensstämmelse med utskottets förslag, men då jag jämte herr *Bergqvist* avgivit en reservation mot detta förslag, så vill jag med några ord motivera denna ståndpunkt.

Utskottet anger här mycket riktigt, att när frågan om folkskoleinspektionen ordnades, år 1914, bestämde riksdagen, att icke sådana inspektörer, som förut haft tjänsten som bisyssla, skulle få räkna

sina förutvarande inspektionsår för lönetur. Utskottet har förklarat, att det icke anser skäl föreligga för riksdagen att ändra sin ståndpunkt, och därför avstyrker det bifall till Kungl. Maj:ts proposition, vari föreslås, att fyra folkskoleinspektörer skulle få räkna lönetur för de år, som de tjänstgjort som inspektörer med uppdraget som bisyssla.

Nu förhåller det sig så, att när denna fråga avgjordes år 1914, fanns det tretton, som hade tjänsten som huvudsyssla, och omkring trettio, som hade den som bisyssla. Av de senare var det många, som hade så stora områden, att verksamheten upptog nästan all deras tid. Andra hade små områden, så att det för dem var en verklig bisyssla att tjänstgöra som folkskoleinspektörer. Därför framställde Kungl. Maj:t den gången det förslaget, att det skulle överlätas åt Kungl. Maj:t att i varje särskilt fall pröva, om folkskoleinspektörer, som hade tjänsten som bisyssla, skulle få räkna dessa år för lönetur. Riksdagen ville icke överlämna denna prövningsrätt åt Kungl. Maj:t, och därför nöjde den sig med att tillerkänna lönetursrätt åt inspektören, som haft tjänsten som huvudsyssla.

Riksdagen var dock icke så konsekvent i det fallet, ty den gjorde ett undantag. Det gällde sådana inspektörer, som förut varit adjunkter vid allmänna läroverk eller seminarier, vilka tillerkändes rätt, då de blevo folkskoleinspektörer, att omedelbart uppflyttas i högre lönegrad, så att deras avlöning kom att bli lika hög, som den de haft som adjunkter. På grund av denna bestämmelse är det två folkskoleinspektörer, vilka förut hade jämförelsevis små inspektionsområden och kunde ägna blott ringa tid åt inspektionsverksamheten, som nu befinna sig i samma ställning som om de från början varit inspektörer efter den nya ordningen, den ena i andra och den andra i tredje lönegraden.

Beträffande de fyra, om vilka det här är föreslaget, att de skulle erhålla rätt till uppflyttning, föreligga sådana förhållanden, att en sådan rätt, som Kungl. Maj:t föreslagit, är fullt motiverad. Frågan har nu kommit i det läge, att det icke längre gäller att överlämna rätten att bestämma om uppflyttande i högre lönegrad åt Kungl. Maj:t. Riksdagen kan själv pröva förhållandet och väga mot varandra de skäl, som tala för eller emot. Kungl. Maj:t har för sin del funnit skäl tala för att dessa inspektörer må ha sådan rätt, och nu ankommer det på riksdagen att pröva saken. I det fallet är ställningen nu förändrad gentemot 1914.

För min del kan jag icke finna annat än att de fall, som här föreligga, äro sådana, att man borde tillerkänna dessa inspektörer samma rätt, som kommit de förut nämnda seminarieadjunkterna till del. Man vet också, att det finnes inga andra än dessa fyra inspektörer, som förut haft tjänsten som bisyssla, som här kunna komma i fråga. Det är alltså icke alls tal om ett beslut, som kan ha några djupgående konsekvenser. Alla dessa fyra ha förut haft mycket stora inspektionsområden, även då inspektionsuppdraget för dem betraktats som bisyssla. En av dem hade till och med betydligt större område då, än han fått sedan, och de övriga hade ungefär

*Ang. tjänst-
årsberäkning
för vissa folk-
skoleinspek-
törer.
(Forts.)*

Ang. tjänst-
årsberäkning
för vissa folk-
skoleinspek-
törer.

(Forts.)

lika stora områden som nu. Visserligen ha de alla fyra förut haft prästerlig tjänstgöring, men det var dock så ordnat, att de kunde ägna en betydande del av sin tid åt inspektionen. En av dem var visserligen ordinarie kyrkoherde, nämligen Karnell, men han hade ett mycket stort område i nordligaste Sverige, som krävde mycket tid, och för övrigt kommer saken icke att så mycket gälla honom, ty han har av Kungl. Maj:t förordnats till nomadskoleinspektör och tillerkänts en län, som med 500 kronor överstiger den högsta lön en folkskoleinspektör kan erhålla även i högsta lönegraden. Det gäller endast de tre andra, nämligen Torbiörnsson, Lindqvist och Garpe. Alla dessa tre ha förut varit folkskollärare och nedlagt många års arbete i folkskolans tjänst. De ha dessutom också varit präster, brukspredikanter de två och den tredje kapellpredikant, men detta har icke hindrat dem från att i stor utsträckning också tjänstgöra som folkskoleinspektörer. Dessa fyra, som det nu gäller, ha haft sina tjänster, Torbiörnsson 7½ år, Karnell 13 år, Lindqvist 4 år och Garpe 10 år, och just därför att de så länge tjänstgjort på andra områden, är det att märka, att de också hade ganska många levnadsår, då de 1915 erhöilo folkskolinspektörsbefattningar som ensamsyssla. Torbiörnsson var då 47 år, Karnell 53 år, Lindqvist 49 år och Garpe 46 år. Det är icke en levnadsålder, vid vilken man i allmänhet börjar en tjänstgöring i första lönegraden.

Framför allt ur den synpunkten, att dessa inspektörers verksamhet förut varit så omfattande, att man mycket väl kan jämföra dem med de inspektörer, som haft sin befattning som huvudsyssla och att skillnaden mellan dem och dessa senare därför är nästan rent formell, ber jag att få yrka bifall till reservationen, d. v. s. bifall till Kungl. Maj:ts proposition i ämnet.

Herr Strömberg: Jag ber att få intyga, att som den siste ärade talaren sade, mycket starka billighetsskäl tala för Kungl. Maj:ts proposition, som sammanfaller med reservationen. Men utskottet har tyvärr måst taga hänsyn icke så mycket till dessa som till reella skäl, nämligen att riksdagen så sent som år 1914 fastslog vid bestämmandet av lönestat för folkskoleinspektörer, att inga folkskoleinspektörer, som haft sin föregående tjänstgöring som bisyssla, skulle få räkna denna föregående tjänstgöring som skäl för ålderstillägg, och riksdagen beslöt detta i strid mot det av Kungl. Maj:t framlagda förslag, som innebar, att Kungl. Maj:t skulle för särskilda fall få rätt att pröva, i vad mån sådan tjänstgöring kunde föranleda uppflyttning i högre lönegrad. Detta Kungl. Maj:ts förslag avslogs av riksdagen, som också tillade, att detta för tydlighetens skull borde angivas i avlöningsvillkoren. Så har också skett. Dessa personer ha, sedan detta blivit känt, sökt ifrågavarande befattningar och ha således vetat, att de icke kunnat få tillgodoräkna sig föregående tjänstgöring med folkskoleinspektion som bisyssla.

Jag vill gärna erkänna, att denna bisyssla som folkskoleinspektör har varit av så omfattande art, att man ganska väl kan säga,

att den egentliga huvudsysslan icke varit mera betydande för dem än denna; men utskottet har ansett sig böra rätta sig efter riksdagens beslut, och oaktat billighetsskäl alltså stannat vid det slut, vartill utskottet kommit. Jag ber därför, herr greve och talman, få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang. tjänst-
årsberäkning
för vissa folk-
skolinspek-
törer.*

(Forts.)

Herr Bergqvist: Då jag är reservant i denna punkt, skall jag också be att få yttra ett par ord.

Herr Strömberg har framhållit, att det skulle vara avgörande principiella skäl, som kunde tala mot ett bifall till reservationen, men såvitt jag förstår har herr Bruce uppvisat, att så icke kan vara fallet.

Vad billighetsskäl beträffar, så är det ovedersägligt, att dessa fyra inspektörer haft en omfattande tjänstgöring som folkskoleinspektörer. Visserligen var deras inspektörsbefattning till namnet en bisyssla, men till gagnet har den dock varit en huvudsyssla. En av dem, nämligen herr Karnell — och hans verksamhet känner jag mycket väl — var visserligen kyrkoherde i Karesuando, men han beredde sig dock tillfälle att ägna nästan större delen av sin tid åt sin inspektörsverksamhet. Detta förhållande var mindre gynnsamt för församlingsvärderna i Karesuando, och domkapitlet var icke särdeles belåtet med att han på detta sätt ofta låg borta från sin församling, men å andra sidan är förhållandena i dessa trakter så säregna, att det var synnerligen svårt att få någon person, som var kompetent att sköta inspektörsbefattningen där. Vidare var det en annan omständighet, som gjorde, att han också kunde vara borta stora delar av året, och det var, att Karesuando församling utgöres av lappar, vilka ungefär halva året eller därutöver vistas i fjällen eller vid norska kusten. Herr Karnell hade ett område, som omfattade över 400 kvadratmil. Hans resor voro mycket ansträngande, och hans nit och duglighet som inspektör äro oomtvistliga.

Nu sades det här, att inspektörerna visste, vad de åtogo sig, när de sökte sysslan sedan organisationen genomförts. Ja, det visste de ju, men det var nog så, åtminstone vad herr Karnell beträffar, att han fick starka påtryckningar att lämna sin kyrkoherdebefattning och övertaga en inspektörsbefattning i finnmarken, därför att han ansågs som den enda kompetente. Han lämnade således en befattning där han skulle ha fått 6,000 kronor i lön från och med den 1 maj 1914, och fick i stället en befattning, som gav honom 4,500. Det synes mig, att under sådana förhållanden starka billighetsskäl måste tala för att han får räkna sig till godo den tid han tjänstgjort som inspektör därförut.

Vad de övriga inspektörerna beträffar, så har det ju påvisats, att åtminstone en av dem haft större inspektionsområde före 1914 än sedermera.

Under sådana förhållanden och då det endast gäller dessa fyra och ej kan medföra några ytterligare konsekvenser, så förefaller det mig, som om man, utan några principiella betänkligheter, med hänsyn

Ang. tjänst-
årsberäkning
för vissa folk-
skolinspek-
törer.
(Forts.)

till billighets-skälen skulle kunna bifalla Kungl. Maj:ts framställning.

Jag anhåller att få yrka bifall till reservationen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder förekommit, gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställen bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övertvägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 40, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och bifalles Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 48.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anstånd med återbetalning av räntefritt lån för svenska församlingens i London kyrkobyggnad, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 42, i anledning av riksdagens år 1916 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1915.

§§ 1—3.

Lades till handlingarna.

§ 4.

I denna paragraf hade utskottet återgivit vad riksdagens revi-

Om dubbel-
spårsbygg-
naden Rön-
ninge—Ström.

sorer under § 4 i berättelsen angående statens järnvägar anført rörande de pågående arbetena för dubbelspårsbyggnaden Rönninge—Ström å sträckan mellan sistnämnda punkt och Södertälje kanal.

Om dubbelspårsbyggnaden Rönninge—Ström.
(Ports.)

Revisorerna hade i sitt nämnda yttrande gjort vissa uttalanden med anledning av ett ras, som den 30 juni 1916 inträffat under arbete för grundläggning av ett pelarstöd omedelbart intill det södra landfästet vid omförmälda kanal.

I nu föredragna paragraf hade jämväl återgivits byggnadskommissionens för dubbelspåret Rönninge—Ström utlåtande över revisorernas ifrågavarande yttrande. Kommissionen hade anført bland annat följande:

»Riksdagens revisorer framhålla ytterligare det med hänsyn till trafikförhållanden beklagliga däruti, att arbetena genom raset i Södertälje kanal den 30 juni 1916 blivit försenade utöver förut avsedd tidpunkt, och får kommissionen härtill framhålla, att kommissionen, på sätt uti underdånig skrivelse den 28 juni 1916 av kommissionen anförts, då ansett, att hela dubbelspårsanläggningen Rönninge—Ström skulle bli fullbordad under sommaren 1917. Denna tid skulle säkerligen också kunnat hållas, därest icke det ovannämnda raset i södra kanalslätten den 30 juni 1916 inträffat, varigenom arbetenas färdigställande, såsom revisorerna anmärka, beklagligtvis torde framskjutas till våren 1918.

Slutligen hava revisorerna framhållit den bjudande nödvändigheten av att beträffande såväl landfästen som bropelare å bron över Södertälje kanal inga åtgärder underlätas, vilka kunna anses erforderliga för vinnande av full trygghet rörande brobyggnadens framtida bestånd, och tillåter sig kommissionen med anledning härav i underdånighet framhålla, att kommissionen allt framgent kommer att låta sig angeläget vara att vid arbetets utförande i första hand tillgodose dessa fordringar, så att bron må bli på ett fullt betryggande sätt utförd.»

För egen del hade utskottet i föreliggande paragraf yttrat, att utskottet endast velat för riksdagen omförmäla vad i ärendet förekommit.

Herr Söderberg: Herr talman! Innan kammaren lägger denna omförmälan till handlingarna, skall jag be att få säga några ord.

Jag vill icke gå så långt tillbaka, att jag vill gräva ned mig i de mycket långvariga debatterna, som förekommo här i riksdagen åren 1911 och 1912, då det gällde denna järnvägssträckning, och vilka ledde till att 1911 års riksdag beslöt en alldeles särskild utredning, då man icke trodde sig kunna gilla de många förslag, som järnvägsstyrelsen hade avgivit. Det mynnade slutligen ut i att 1912 års riksdag beslöt i enlighet med den s. k. Södertäljekommissionens förslag angående sträckningen av järnvägen.

Nu får jag bekänna, att jag icke kunnat finna vare sig av Kungl.

Om dubbel-
spårsbygg-
naden Rön-
ninge—Ström.
(Forts.)

Maj:ts propositioner då eller statsutskottets utlåtanden eller riksdagens beslut, att i och med godkännandet av den särskilda utredningen genom en kommission eller då denna kommission tillsattes, att riksdagen bestämt, att kommissionen skulle svara för utförandet av järnvägen ifråga. Det är väl således en Kungl. Maj:ts administrativa åtgärd, efter vad jag kan förstå, att det överlämnats till den s. k. Södertäljekommissionen att bli ansvarig utförare av banlinjen ifråga. Det ingicks emellertid ett entreprenadkontrakt med en firma på detta område, och så kom den att bli utförare av arbetet.

Det har ju icke tilldragit sig någon särdeles smickrande uppmärksamhet hela denna järnvägsbyggnadsfråga, efter vad jag tror mig ha funnit. Dels har det ju dragit ut mycket långt på tiden — om jag icke missminner mig, hade statsrevisorerna även föregående år något att säga om saken. Och hur det nu skall bli möjligt för kommissionen att kunna infria det löfte, som den givit som svar på revisorernas anmärkning, att den trodde sig få sträckningen färdig år 1918, är ganska svårt att förstå, när man nu ser, att man har måst vidtaga den åtgärden att spränga bort bropelaren vid vilken raset skedde. Det är naturligtvis yrkestekniska saker, som jag icke förmår bedöma, men nog tycker man, att de kunde ha kommit underfund med det något tidigare än tre kvarts år efter den 30 juni, när raset skedde. Således tycker jag icke, att själva det tekniska utförandet av arbetet och ordnandet av detta inbjuder till efterföljd, åtminstone icke då det är fråga om järnvägsbyggnader.

Men det var nu egentligen icke det, som jag särskilt ville ha fram, när jag tog mig friheten begära ordet vid denna paragraf. Bolaget ifråga, som blev entreprenör, har heller icke tilldragit sig någon särdeles smickrande uppmärksamhet, och jag vågar säga, att i arbetarkretsar går det icke under något mera klingande namn eller ha något gott anseende till följd av sitt förhållande till arbetarna. Dessa år ha för det första varit kännetecknade av långa och svåra lönestrider, som rört sig om krav från arbetarnas sida på relativt blygsamma belopp, vilka bolaget har vägrat ingå kollektivavtal med arbetarna om.

Så kom den stora olyckan den 30 juni i fjol, vid vilken olycka tre arbetare dödades och flera skadades, därav två svårt. Nu vill jag icke ha sagt annat än att även om järnvägsstyrelsen själv hade utfört arbetet, så ligger det alltid inom möjligheternas område, att man kanske även då dragit fram sträckningen på samma sätt, så att bropelaren placerats just där den stora lerknölen befann sig, vilken gav sig ut på glid. Men det vågar jag hålla före, att då hade dessa tre dödade arbetares efterlevande stått i något säkrare rättsställning i förhållande till sin arbetsgivare, om denna arbetsgivare hade varit staten, än vad de nu göra gent emot bolaget. De ha ännu icke fått ut något skadestånd eller någon ersättning. De efterlevande befinna sig i ytterst fattiga omständigheter, och man har, tror jag mig veta, måst företaga frivilliga insamlingar bland arbetare på andra håll för att kunna väcka process mot bolaget för att söka

*Om dubbel-
spårsbygg-
naden Rön-
ninge—Ström.*
(Forts.)

på rättslig väg utfå skadestånd. Processen har varit före en gång, och jag tror nog, att under dess förlopp åtskilliga saker skola komma i dagen, som komma att klarlägga ställningen mellan bolaget och byggnadskommissionen.

Det är ju emellertid allt annat än uppbyggligt — jag tänker, att det väl icke kan vara många åtminstone, som vilja bestrida det — att konstatera, att bolaget i fråga skjuter ifrån sig på kommissionen; det har endast följt kommissionens instruktioner, dess anvisningar om var banan skulle gå fram etc., och vill fritaga sig från ansvaret. Kommissionen å sin sida anser, att i och med att den givit bolaget sina instruktioner är ansvaret överflyttat på bolaget.

De som då ytterst bli lidande på detta osäkerhetstillstånd är väl i första hand de tre arbetare, som fingo släppa livet till vid olyckan. Vi skola erinra oss, att redan vid polisundersökningen uttalade stadsfiskalen i Södertälje som sin åsikt, att icke alla åtgärder varit vidtagna, som behövdes till arbetarnas skydd. När yrkesinspektören gjorde sin undersökning med anledning av olyckan, kom han till samma upfattning, som han även givit uttryck åt i sin rapport till socialstyrelsen, nämligen att om bolaget ställt sig kommissionens anvisningar till efterrättelse, hade olyckan, om den icke helt kunnat undvikas, åtminstone icke fått så stort omfång som den fick.

Allt som allt synes mig tyda på, att orsaken till detta väl måste ligga i att här hade ett bolag — jag kan naturligtvis icke bedöma saken med säkerhet, men man kan dra sina slutsatser — för en relativt låg entreprenadsumma åtagit sig byggandet, och sedan gällde det att forcera arbetet och inskränka skyddsåtgärderna till det minsta möjliga, även med den risk som det kunde föranleda. Detta system resulterade i olyckan, och arbetarliv ingo förlorade.

Jag har icke kunnat underlåta att vid detta tillfälle bringa saken på tal. Den får dock icke passera alldeles oanmärkt, ty det är ett statens arbete, även om mellanhanden är en privat arbetsgivare. Nu vet man icke, hur denna process kommer att utfalla, om det skall lyckas de fattiga efterlevande att få ut något skadestånd av bolaget, eller om det icke skall lyckas. Jag vågar icke alls döma om utgången, men jag vill redan nu ha det sagt, att om det icke skulle lyckas dessa fattiga efterlevande att från bolaget få någon skaplig skadeersättning för deras förlorade familjeförsörjare, så ligger dock den tanken nära till hands, att då får kanske ändå icke riksdagen ställa sig alltför oförstående, om en fråga skulle på ett eller annat sätt — helst naturligtvis genom Kungl. Maj:ts försorg, men man kan även tänka sig motionsvis — bringas under riksdagens prövning, huruvida det ifrån statens sida skall lämnas någon ersättning och något skadestånd som kan hålla dem något så när skadeslösa — fullt skadestånd kan ju aldrig givas för förlorade liv — men ock hålla dem något så när skadeslösa för förlusten av de familjeförsörjare, som omkommo genom olyckan vid Södertälje kanal den 30 juni 1916.

*Om dubbel-
spårsbygg-
naden Rön-
ninge—Ström.*
(Forts.)

Det är dessa ord, herr talman, som jag velat yttra vid denna punkt, så att det dock må konstateras, att man har haft ögonen på dessa förhållanden, och icke låtit dem gå alldeles oanmärkt förbi. Utöver vad statsrevisorerna sagt angående det beklagliga i att icke banan är färdig ännu, har jag ansett mig även något böra beröra det som för mig är det viktigaste, den olycka som skett vid banbygget ifråga.

Efter härmed slutad överläggning lades den ifrågavarande paragrafen till handlingarna.

§ 5.

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändringar vid Centralstationen i Stockholm m. m.;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anläggning av huvudrangerbangård vid Hallsberg;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av statens järnvägar tillhöriga markområden vid Gnesta;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för revisorn hos telegrafstyrelsen J. C. Lundgren att för ålders-tillägg å lönen tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning av den nya tilloppskanalen vid Trollhätte kraftstation;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av förlagskapital för tillverkning och transport av torvbränsle för statens kraftverks räkning;

nr 49, i anledning av väckt motion om ändring i gällande bestämmelser angående semester för tjänstemän av lägre grad vid statens järnvägar; samt

nr 50, i anledning av väckta motioner om upptagande av ett inhemskt statslån för mötande av ekonomiska statsbehov i följd av ett provisoriskt rusdrycksförbud.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 13, i anledning av väckt motion om ändring i § 12 mom. 1 b i förordningen med tulltaxa för inkommande varor, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bevillningsutskottets betänkande nr 14, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i förordningen om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering.

*Ifrågasatta
ändringar i
förordningen
om taxerings-
myndigheter
och
förfarandet
vid taxering.*

Till bevillningsutskottet hade hänvisats tvenne delvis sammanfallande motioner om ändringar i taxeringsförordningen.

I motionen nr 73, i första kammaren, av herr *Bäckström*, hade hemställts, att §§ 39 och 41 i förordningen om taxeringsmyndigheter och förfarande vid taxering skulle givas följande ändrade lydelse:

§ 39.

Skattskyldig, som icke åtnöjes — — — rätt till talan, så ock envar ledamot av taxeringsnämnden, ävensom, såvitt det angår bevillningstaxeringen, vederbörande kommun, municipalsamhälle eller vägstyrelse, som är missnöjd med taxeringsnämnds beslut, må — — — stadgas i nämnda lag.

§ 41.

Prövningsnämnd skall bestå — — — föreslagna personerna, och böra nämndens ledamöter så utses, att — — — näringar.

Herr *Nilsson* i Kristianstad hade i motionen inom andra kammaren nr 224, föreslagit, att riksdagen ville dels besluta sådan ändring och tillägg till kungl. förordningen om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering av den 28 oktober 1910, att den av Konungens befallningshavande enligt § 25 utsedda ordföranden och ena ledamoten av taxeringsnämnd borde så vitt möjligt icke vara fastighetsägare, dels ock besluta, att ur § 41 i samma förordning skulle utgå bestämmelsen om att Konungens befallningshavande vid utseende av prövningsnämnd skulle så vitt möjligt vore, utse hälften fastighetsägare, samt slutligen i § 39 införa stadgande om rätt jämväl för samtliga ledamöter av taxeringsnämnd att anföra besvär över taxeringsnämnds beslut.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att vad i herr *Nilsons* i Kristianstad motion, II: 224, samt i herr *Bäckströms* motion, I: 73, ifrågasatts angående ändring i 39 § förordningen om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

*Ifrågasatta
ändringar i
förordningen
om taxerings-
myndigheter
och
förfarandet
vid taxering.
(Forts.)*

Vid punkten hade reservation anförts av herrar *Bäckström, Källman, Månsson, Holmström* och *Nilsson* i Kristianstad, vilka på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte i anledning av herr Bäckströms motion I: 73 och herr Nilssons i Kristianstad motion II: 224, besluta, att 39 § förordningen om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering skulle erhålla följande förändrade lydelse:

39 §.

Skattskyldig som icke åtnöjes — — — rätt till talan, så och envar av de av Kungl. Maj:ts befallningshavande förordnade ledamöterna av taxeringsnämnden, ävensom, såvitt det angår bevillnings-taxeringen, vederbörande kommun, municipalsamhälle eller vägstyrelse, som är missnöjd med taxeringsnämnds beslut, må — — — stadgas i nämnda lag.

Herr *Bäckström*: Jag har vid denna punkt, jämte fyra av mina kolleger inom utskottet, fogat en reservation med syfte att bereda de bägge av Konungens befallningshavande utsedda ledamöterna i taxeringsnämnden rätt att hos prövningsnämnden anföra besvär över taxeringsnämndens beslut; detta åter i syfte att söka vinna någon garanti för en rättvisare taxering. Den tanke, som här reservationsvis framföres, synes mig vara riktig. Då den emellertid är en nyhet och kanske i den form den fått icke så lätt kan genomföras, är jag beredd på att förslaget nu icke vinner riksdagens bifall. För att i någon mån betrygga dess framtid har jag utförligt motive-rat den tryckta reservationen i hopp om att riksdagens ledamöter härigenom mera effektivt finge del av förslaget, än om jag inskränkt mig till att muntligt utveckla skälen därför här i kammaren. Av denna anledning kan jag också nu inskränka mig till att, under hänvisning till dess motivering, yrka bifall till min reservation.

Herr *Larsson, Jacob*: Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Såsom herr *Bäckström* m. fl. nu i reservationen formulerat sitt förslag, innebär det — det medger jag — ett visst berättigande, men det skulle dock förutsätta, så vitt jag förstår, att den av Konungens befallningshavande utsedde ledamoten i taxeringsnämnden måste förlänas en helt annan ställning än den han för närvarande intager. Det är, såsom utskottet uppfattat saken, alldeles oriktigt och orimligt, att en ledamot av taxeringsnämnden skall tillerkännas rätt att överklaga ett beslut, i vilket han själv deltagit och därvid han blivit överröstad. Han skulle enligt reservanternas förmenande, utöver honom nu tillkommande reservationsrätt, tillerkännas även klagorätt, och det kan icke vara riktigt. Vill man däremot bereda den av Konungens befallningshavande utsedde ledamoten rätt att överklaga taxeringsnämndens beslut, bör man, förmenar jag, sörja för att han får en ställning inom taxeringsnämnden, motsvarande den, som kronombudet intager i prövningsnämnden, d. v. s. utan rätt att delta i

taxeringsnämndens beslut. Då bör han ju hava rätt att överklaga dess beslut, men icke så länge han är medbeslutande i nämnden.

Jag yrkar, som sagt, bifall till utskottets hemställan.

*Ifrågsatta
ändringar i
förordningen
om taxerings-
myndigheter
och
förfarandet
vid taxering.*

(Forts.)

Herr Bäckström: Det skäl, som herr Larsson nu utvecklat och utskottet tidigare anfört, synes icke mig övertygande. Men, om det verkligen är en allmän mening, att man icke kan förena klagorätt med beslutanderätt i taxeringsnämnden, kan man ju välja den väg herr Larsson anvisade och göra reformen på så sätt, att en eller bägge av de av Konungens befallningshavande utsedda ledamöterna ställas utanför taxeringsnämnden och i samma ställning som kronombudet i prövningsnämnden. Om det är nödvändigt för att få igenom klagorätten, har jag intet emot att man gör på detta sätt.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes jämligt förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu föredragna punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övertygande ja besvarad.

Punkten 3.

Häri hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte i anledning av de förevarande motionerna, så vitt de avsåge ändring i 41 § merberörda förordning, besluta, att samma paragraf skulle erhålla följande ändrade lydelse:

41 §.

Prövningsnämnd skall bestå av minst tio, högst tjugufem ledamöter, vilka Kungl. Maj:ts befallningshavande äger utse bland de av taxeringsnämnderna därtill föreslagna personerna. *Prövningsnämndens ledamöter böra* så utses, att nämnden, så vitt förhållandena medgiva, kommer att utgöras av ett efter beskattningens belopp och mängden av skattskyldiga skäligen lämpat antal *dels ägare av fast egendom*, dels näringsidkare och dels andra inkomsttagare, samt att inom nämnden icke saknas tillförlitlig kännedom om länets särskilda delar, dessas ekonomiska tillstånd och huvudsakliga näringar.

Kungl. Maj:ts befallningshavande utser i enahanda ordning jämväl suppleanter, till antal motsvarande minst hälften av antalet ordinarie ledamöter i nämnden.

Beträffande denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Lyckholm, Antonsson, Östberg, Jespersen, Jeansson* i Kalmar, *Jonsson* i Hökhult, *Knaust, Forssman* och *von Hofsten*, vilka anfört, att de av åberopade skäl icke kunnat biträda utskottets förslag utan ansett, att motionerna även i förevarande del bort avstyrkas.

*Ifrågasatta
ändringar i
förorordningen
om taxerings-
myndigheter
och
förfarandet
vid taxering.
(Forts.)*

Herr Östberg, Johan: Såsom kammaren behagade finna, är vid denna punkt i betänkan det fogad en reservation av mig jämte flera andra ledamöter av denna och andra kammaren. Vi hava ställt oss på den ståndpunkten, att den föreslagna ändringen icke kan anses *nödig* och knappast heller kan vara nyttig. Motionären och de med honom liktänkande hava gått ut från den uppfattningen, att man för närvarande riskerar, att taxeringsvärdena bliva för låga, och de hava uttalat att taxeringsvärdena på fastigheter, särskilt jordbruksfastigheter skulle vara avsevärt för låga. De hava ock hänvisat på att här vore en intressestrid mellan dem som äro skattskyldiga för inkomst och dem som äro skattskyldiga särskilt för jordbruksfastighet. Denna intressestrid kunde göra sig gällande i taxeringsnämnderna genom den sammansättning man numera kunde giva åt dem efter de nya bestämmelserna om val av taxeringsledamöter, men i prövningsnämnden menade de, att fastighetsägareintresset hade för stort inflytande, så att alla de ansträngningar, som nu göras i taxeringsnämnderna för att få taxeringsvärdena höjda och därigenom få, såsom de anse, *riktigare* taxeringsvärden, stranda på bestämmelserna om prövningsnämndernas sammansättning.

Denna uppfattning av läggningen av taxeringsarbetet torde icke alls vara riktig. Man kan ju hava delade meningar om huruvida hit hörande bestämmelser från början bort vara så avfattade, som de blivit, men när det en gång givits dem denna avfattning, finnes numera icke någon anledning att ändra den. Detta är så mycket mindre på sin plats som det taxeringsarbete som från början ålegat taxeringsmyndigheterna och med hänsyn till vilket man velat giva dessa myndigheter sådan sammansättning, att de omfattade personer av olika klasser och samhällsställning, numera har sin huvudsakligaste, nu ej enda betydelse, för fastighetstaxeringar. Numera har man däremot icke såsom förr att efter vissa yttre kännetecken, taxera inkomsten. Förr skulle man ju taga reda på hur personerna bodde och hur de levde, och därefter skulle man taxera inkomsten. Såsom en var vet, är detta taxeringsförfarande helt och hållet omändrat vad inkomsten beträffar. Därvidlag är den enskilde ålagd att efter uppgivet formulär deklarerar sin inkomst, och beskattningsmyndigheternas åtgörande blir i stort sett endast att kontrollera riktigheten av inkomna uppgifter, de må nu härleda sig från de skattskyldige själva, genom självdeklarationerna eller från arbetsgivaren genom uppgift, som han lämnar. För det arbetet behöves således icke den stora apparat av beskattningsmyndigheter, som för närvarande finnes. Däremot står taxeringen i sitt ursprungliga syfte och omfattning kvar beträffande fastigheter. Dessa skola värderas genom den sakkunskap angående deras värde, som kan finnas hos taxeringsmyndigheterna. Och det är därför man söker att få dessa myndigheter så sammansatta, att de kunna äga denna sakkunskap. Det är med hänsyn härtill den bestämmelsen är given, att i prövningsnämnden skall finnas ett så stort antal fastighetsägare, som nu är bestämt.

Jag tror, att med hänsyn till prövningsnämndens uppgift denna bestämmelse nu är mer på sin plats, än den var förr.

För övrigt ber jag att få fästa uppmärksamheten på att under gruppen *fastighetsägare* naturligtvis falla icke blott ägare av jordbruksfastighet, utan även ägare av annan fastighet. Och vi veta ju alla, att ägarna till annan fastighet än jordbruksfastighet växa i antal mer och mer, allteftersom man ordnar särskilt för egna hem.

Någon anmärkning på att prövningsnämnden i de olika länen hittills icke varit så sammansatt, att den icke väl fyllt sin uppgift, har icke framkommit. Någon anledning, att antaga, att den skulle bliva bättre skickad att fylla sin uppgift, om de nya bestämmelserna genomfördes, föreligger så vitt jag vet, icke heller. Och det är icke så, att man kan säga, att i taxeringsarbetet en klass fastighetsägare står för sig gent emot en annan klass, som icke är fastighetsägare, ty man kan vara fastighetsägare och ändå hava andra intressen. Det är klart, att en fastighetsägare kan dessutom vara näringsidkare eller löntagare, så att det skälet, att klasserna här skulle stå bestämt mot varandra, förefinnes icke.

Det är ur dessa synpunkter som vi reservanter hava hemställt om avslag på utskottets hemställan, och skall jag under hänvisning i övrigt till vad reservationen innehåller be att få yrka avslag på utskottets betänkande i den nu föreliggande punkten.

*Ifrågasatta
ändringar i
förordningen
om taxerings-
myndigheter
och
förfarandet
vid taxering.*
(Forts.)

Herr Larsson, Jacob: Den föregående ärade talaren medgav att om man nu skulle skriva denna författning, man säkerligen icke komme att giva åt denna paragraf det innehåll den nu har. Men han menade likväl, att det nu skulle finnas större skäl än förut att behålla nu gällande bestämmelser om prövningsnämndens sammansättning. Utskottets majoritet anser däremot tvärtom, att det skäl, som på sin tid föranledde bestämmelsen, att i prövningsnämnd minst hälften skulle vara fastighetsägare, i Stockholm minst en fjärdedel, numera upphört att gälla. Det är tydligt, att på den tiden, då statens direkta skatteinkomster till sin övervägande del utgingo från fastigheterna, det kunde anses vara berättigat, att fastighetsägarna inom taxeringsmyndigheterna ägde visst betydande inflytande. Numera är ju detta icke fallet. Att taxeringsmyndigheterna nu hava att verkställa den periodiskt återkommande fastighetstaxeringen, är ju alldeles riktigt, men denna fastighetstaxering sker ju i själva verket icke i prövningsnämnden, utan i taxeringsnämnderna, och man har icke ansett det vara behöfligt att i taxeringsnämnderna garantera fastighetsägarna en viss betydande andel av nämndernas ledamöter. Prövningsnämndens uppgift är ju att pröva och avgöra klagomål över taxeringsnämndernas beslut och att vidtaga även i övrigt de rättelser i taxeringsnämndernas beslut, som prövningsnämnden finner vara av behovet påkallad. Den sakkunskap, som där erfordras, vill ju utskottet icke utesluta. Den bör hava sin plats i prövningsnämnden. Men att numera garantera en viss klass av skattdragare ett så starkt inflytande i prövningsnämnden, att de skola kunna så gott som utgöra majoritet, det anser utskottet icke vara överensstämmande med rättvisa och billighet. Därför har utskottets ansett, att den sakkunskap,

Ifrågasatta
ändringar i
förordningen
om taxerings-
myndigheter
och
förfarandet
vid taxering.
(Forts.)

som erfordras på alla områden, bör vara något så när lika företrädd inom prövningsnämnden, och utskottet har jämväl ansett, att genom en ändring av bestämmelserna man borde bereda länsstyrelserna större frihet att vid val av ledamöter i prövningsnämnd utse sådana personer, vilka innehade de personliga kvalifikationer, som för uppdragets fullgörande vore önskvärda, och utan att i så betydlig mån som nu vara bundna vid en viss klass av skattdragare.

På dessa skäl ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindblad, Ernst: Såsom jordbrukare och egendomsägare på landet är jag den siste ärade talaren synnerligen tacksam för det generösa erbjudandet, att det icke var utskottets majoritets mening, att man skulle helt *utesluta* denna grupp svenska medborgare från prövningsnämnderna, men man skulle förmodligen enligt hans mening göra en väsentlig reduktion, ty var till tjänar lagändringen, om icke till att giva vederbörande en liten fingervisning, huru Konungens befallningshavande hädanefter böra handla.

Såsom den första talaren vid debatten sade, vet man icke av några verkliga missbruk eller anledningar till anmärkning, utan sakerna ha gått stilla och lungt, och jag vet icke, att något behov av lagändring föreligger.

Den sista talaren framhöll, att *statens* beskattning nu kommit i ett annat läge och detta skulle vara motivet till ändringen. Den ärade talaren tycktes hava glömt, att genom taxerings- och prövningsnämnderna också den kommunala beskattningen fastställes, och det är en synnerligen viktig faktor; kanske borde det vara skäl att ännu så länge se till att man icke gör ett så väsentligt ingripande i fastighetsvärdenas fastställande för den kommunala beskattningen. Därför tror jag, att det är med all rätt, som de många reservanterna yrka på bibehållandet av det stadgande, som finnes, ty det har visat sig verkligen vara fotat på en god grund och medföra de bästa försättningar för att komma till ett praktiskt gott resultat. Det är påtagligt, att när det gäller jordbrukets taxering, man icke blott bör se till att konsumenternas intressen vid beskattningen bliva beaktade, utan även deras intressen, som driva hanteringen, och jag tror, att försiktigheten bjuder, att man har kvar en bestämmelse, som garanterar praktiska och i jordbruk förfarna män.

Herr Larsson, Jacob: Blott ett par ord. Jag har ingalunda förbisett, att den kommunala beskattningen är en mycket viktig faktor att i detta sammanhang tänka på, men vi få icke heller glömma, att kommunalbeskattningen också kan komma att på det sättet beröras av fastighetstaxeringen, att den blir oskäligt betungande för icke-fastighetsägare.

Vidare skall jag be att få erinra därom, att då den sista ärade talaren menade, att konsumentintresset icke får göras för starkt gällande, detta är ett skäl, som kan vändas om. Man bör icke heller låta fastighetsägareintresset dominera inom de korporationer, som skola hava att allsidigt och efter objektiva grunder pröva taxeringen.

Herr Bondeson: Då jag icke är antecknad bland reservanterna, skall jag be att få nämna ett par ord. Jag har icke varit av annan mening än den reservanterna framfört, men att jag icke låtit anteckna mig bland reservanterna, beror på skäl, som jag anser mig här icke behöva framföra. Men en sak vill jag säga, att jag anser, att prövningsnämnderna till sin sammansättning, sådan den nu är föreskriven, icke kunna anses giva anledning till klagomål. Detta har ju också redan förut påpekats. De förutsättningar och egenskaper, som man söker hos de enskilda medlemmarna i prövningsnämnderna, äro ju icke, att de skola vara fastighetsägare eller icke fastighetsägare eller inkomsttagare eller icke inkomsttagare, utan att de skola vara domare med de egenskaper, som krävas av varje domare, nämligen rättrådighet, omutlighet och god sakkunskap. I dess tider, då kanske stor sannolikhet, för att icke säga säkerhet finnes för att vi gå till mötes tider, som för jordbruket komma att visa en nedåtgående tendens såsom följd av omständigheter, som under denna tidsperiod varit rådande, kan det också vara nödvändigt, att även jordbrukets intressen bevakas. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på vad som redan är bekant, att fastighetsvärdena spela stor roll, då det gäller att belåna fastigheter. Detta kan vara av stor vikt framdeles, då denna sak blir mera aktuell.

Jag ber därför att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Alexander son: Jag har suttit och med icke ringa förvåning åhört den argumentering, som framförts i denna diskussion, och jag tillåter mig, ehuru jag naturligtvis betraktas såsom helt utomstående, att tillägga ett par ord till diskussionen.

Den siste ärade talaren yttrade, att ledamöterna av taxerings- och prövningsnämnderna icke voro personer, som kunde anses driva egen sak, utan domare, och att det gällde att få möjligast sakkunniga, opartiska och rättrådiga besättning i dessa domstolar. Och han anförde detta såsom ett skäl, varför denna s. k. domstol skall äga en besättning, som faktiskt alltid leder till, att det finnes en viss bestämd majoritet uti densamma, som utgöres av fastighetsägare, ehuru bl. a. här är fråga om taxering av fastighet i länet i förhållande till taxering av inkomst, och ehuru, såsom mycket riktigt framgick av den ärade talarens på Sörmlandsbankens anförande, här praktiskt taget framför allt är fråga om något, som har stor betydelse för den kommunala beskattningen, och där det således, om det sker en utjämning av taxeringen de olika fastigheterna emellan, för fastighetsägarna är av ringa betydelse, huruvida fastighetsvärdena inom länet äro jämförelsevis högt eller lågt upptagna. men där det har den allra största betydelse för inkomsttagarna inom vederbörande kommuner, huru fastighetsvärdena äro satta, eftersom de av en låg fastighets-taxering ju skulle komma att få vidkännas följder och i åtskilliga fall komma att få vidkännas dem tämligen hårt; ty det gives åtskilliga kommuner, där fastighetsägarna utgöra det stora antalet av de kommunalt beskattade, men där det dessutom finnes en och annan

*Ifrågasatta
ändringar i
förordningen
om taxerings-
myndigheter
och
förfarandet
vid taxering.*
(Forts.)

*Ifrågasatta
ändringar i
förordningen
om taxerings-
myndigheter
och
förfarandet
vid taxering.
(Forts.)*

inkomsttagare, som i någon avsevärd mån bidrager till kommunens beskattning och på vilken denna således komme att falla med förkrossande tyngd, ifall fastighetstaxeringen inom länet sattes för lågt.

Nu har under debatten sagts, att man icke kunde göra gällande, att icke allt skulle vara väl beställt med taxeringsförhållandena, och, säger man, det torde nog icke heller vara riktigt, att fastighetstaxeringen är för låg. Ja, är det verkligen möjligt, att man riktigt på allvar framställer detta sista påstående, att vår fastighetstaxering, särskilt vad jordbruksfastigheter angår, måste betraktas såsom varande så hög, som rimligt vore, i anseende till dess uppgift att utgöra grunden för en rättvis avvägning av bördorna för fastighetsägare å ena sidan och andra skatteobjekt å den andra? Och är det verkligen riktigt, att för närvarande taxeringen försiggår på tillfredsställande sätt här i landet? För min del vill jag uttala en förhoppning, att den dag icke måtte vara långt borta, då hela det nuvarande taxeringssystemet blir bortsopat och vi komma till en något så när modern anordning i detta avseende. Vi kommo ett litet steg framåt, då för en tid sedan Konungens befallningshavande erhöll rätt att utnämna förutom ordförande, jämväl en ledamot i taxeringsnämnden. Utan tvivel har detta steg verkat åtskilligt gott, men framme äro vi ingalunda, förrän taxeringen blir en allvarligt tagen statsangelägenhet, där statstjänstemän, som äro verkliga yrkesmän på området, året runt äro sysselsatta med att företaga dessa taxeringar, som nu ske dels ganska diletterantiskt, dels icke utan att man måste om de dömande säga, med all respekt för deras goda vilja i övrigt, att de dock äro domare i egen sak.

Jag har icke ansett möjligt, att denna diskussion skulle få förlöpa, utan att ett ord uttalades om denna sak. Jag kan anföra ett praktiskt exempel på, hur det för närvarande går till. Jag avser icke annat, än att det skall vara ett exempel för bedömande av den säkerhet, med vilken taxeringen försiggår. Självt är jag ägare av en jordbruksfastighet, utgörande $\frac{1}{4}$ mantal i en by. Denna min fjärdedel bör vara och är också utan tvivel värd hälften så mycket som min grannes ägande $\frac{1}{2}$ mantal i samma by. 1908 uppskattades emellertid min grannes halva hemman till 10,000 kronor och mitt fjärdedels hemman till 25,000 kronor. Jag klagade icke och vidtog icke någon åtgärd. Jag lät det blott gå av intresse att se, huru taxeringen skulle utfalla fem år senare. Jag bör anmärka, att under tiden fastigheten fått förbättring genom tillbyggnad till ett par tusen kronors värde. Efter nämnda tids förlopp taxerades min fastighet icke till 25,000 kronor såsom förut, utan uppdelades på en jordbruksfastighet, uppskattad till 10,000 kronor, och en fastighet av annat slag, uppskattad till 6,000 kronor, summa 16,000 kronor. Denna jordbruksfastighet till 10,000 kronor måste dock fortfarande och i eminent grad betraktas såsom jämt hälften så mycket värd som min grannes dubbelt så stora egendom, vilken uppskattades till 12,000 kronor. Jag nämner icke detta för att beklaga mig över taxeringen, utan endast för att anföra fallet såsom ett litet exempel, som skulle kunna mångfaldigas,

angående arten av den grundlighet varmed vårt taxeringssystem, såsom det nu är beskaffat, verkligen kan sägas taga sin uppgift.

Såsom sagt, exemplet faller litet på sidan om den fråga, som är före och till vilken jag kommer tillbaka. Jag hemställer då till kammarerna, om det kan vara riktigt att i lagstiftningen formligen bestämma, att åt en viss klass av intressenter i beskattningshänseende skall garderas en bestämd majoritet i den högre av de båda nämnderna. Detta så mycket mer som den förste talaren under debatten mycket riktigt erinrade om, att man kan ha flera olika intressen. Man kan insättas i prövningsnämnden såsom näringsidkare eller i någon sådan egenskap, men det hindrar icke, att man därjämte kan vara fastighetsägare. Tvärtom är det synnerligen vanligt, att personer, som i prövningsnämnden äro tillsatta för att representera dessa andra klasser, tillika äro fastighetsägare, och slutresultatet blir då, att denna kategori av skattskyldige helt och hållet dominerar prövningsnämnderna.

*Ifrågasatta
ändringar i
förfarandet
om taxerings-
myndigheter
och
förfarandet
vid taxering.*
(Forts.)

Herr Östberg: Den siste ärade talaren drog på samma sträng, som ligger bakom motionen, nämligen att man inom kommunerna icke finge tillräcklig skatteinkomst särskilt av jordbruksfastigheter i förhållande till vad man får av andra inkomsttagare, och att därför dessa senare borde hava denna möjlighet att få taxeringsvärdena högre. Jag vill framhålla, att det är en omöjlig uppgift att genom skatt efter taxeringsvärdena beskatta olika *inkomst* av jordbruk, ty tvenne personer kunna å tvenne hemman, som med fullt fog äro *lika* taxerade, draga fullkomligt olika inkomster, beroende på huru de sköta sig. Den ene kan å ett med rätta till 10,000 kronor uppskattat hemman mycket väl förtjäna åtskilligt och även lägga av besparingar under det den andre å ett med lika rätt till 10,000 kronor taxerat hemman har underbalans. Vill man således som herr Alexanderson slopa hela nuvarande taxeringssystemet, så kommer det icke att gälla blott taxeringsmyndigheterna, utan det leder naturligtvis till helt annat resultat även i övrigt, och den fråga, som då uppkommer, är mycket vittutseende.

Nu föreligger emellertid denna fråga icke, icke heller frågan om att slopa taxeringssystemet. Herr Alexandersons exempel visade för övrigt endast, att det är mycket svårt att taxera jordbruksfastigheter liksom andra fastigheter, och hans anmärkning mot taxeringsmyndigheterna riktade sig icke mot prövningsnämnden, varom är fråga, utan mot taxeringsnämnden.

Herr Alexanderson sade vidare, att fastighetsägarna äro en klass för sig, som har sina särskilda intressen och som icke bör genom lagstiftningen garanteras pluralitet inom prövningsnämnden mer än andra. Nej, mina herrar, fastighetsägarna utgöra visserligen icke en klass för sig, som står emot alla andra. Fastighetsägarna i Södertälje och Norrtälje t. ex. hava sinsemellan olika intressen och fastighetsägare i stad ett helt annat intresse än fastighetsägare på landet. Fastighetsägare från länets olika landskommuner kunna även hava olika intressen sins emellan. Men det gäller inom prövningsnämnden

*Ifrågasatta
ändringar i
förordningen
om taxerings-
myndigheter
och
förfarandet
vid taxering.
(Forts.)*

derna att i avseende å fastighetstaxeringen åstadkomma den likhet inom länet, som lämpligen bör åstadkommas, och därför bör provningsnämnden vara så sammansatt, att där finnas fastighetsägare från olika delar av länet, varigenom möjliggöres att åstadkomma de rättelser och jämkningar av taxeringsvärdena, som med hänsyn till förhållandena inom hela länet äro erforderliga.

De intressen fastighetsägarna representera, äro de mera besuttnes inom taxeringsdistriktet. Den andra befolkningen är mera rörlig. Det är klart, at kontinuiteten och den större erfarenheten av de verkliga förhållandena sedan längre tid tillbaka finnes hos de besuttna fastighetsägarna i större utsträckning än hos den mera rörliga, inkomsttagande delen av befolkningen. Det är således, så vitt jag förstår, och så länge nuvarande taxeringsapparat bibehålles, bäst att provningsnämnden är så sammansatt, som nu är bestämt. och jag tror icke det vore till någon bättnad att införa den ändring som utskottet föreslagit. varför jag, herr greve och talman, vidhåller mitt yrkande.

Herr Lindblad. Ernst: Herr Alexanderson tog ett exempel, som förmodligen skulle vara mycket rörande, men det var mycket för enkelt för att verka avgörande, ty vi alla, som suttit i taxerings- eller provningsnämnderna veta, att det ej alltid är så lätt att träffa de rätta taxeringsvärdena. Jag vill fråga herr Alexanderson: tror herr Alexanderson verkligen, att den egendomen blivit rättvisare taxerad, om där suttit ändå flera inkomsttagare i taxerings- och provningsnämnderna?

Och huru är det möjligt för en provningsnämnd att åstadkomma rättelse, när icke fastighetsägaren själv klagat? Det finnes icke någon möjlighet för provningsnämnden att göra det, ty den kan icke av sig själv granska *alla* taxeringsvärden i ett helt län. Herr Alexanderson var ju nöjd och klagade icke, och då fanns icke heller anledning för nämnden att ingripa. — Detta exempel visar också en annan sak. När herr Alexanderson icke klagade, var det därför, att den oriktiga värderingen gjorde honom så ofantligt litet: det var icke hans huvudsakliga näring, som det gällde, hela denna taxeringshistoria var för honom en liten blomständighet, och därför gjorde han icke ens försök att få fram en ändring; klagan är naturligtvis första villkoret, om man vill hava rättelse.

Man bör givetvis se till, att man icke får sakkunskapen ändå mindre företrädd inom provningsnämnderna, än vad den faktiskt är.

Herr Hult: Herr talman! Med anledning av den siste ärade talarens yttrande ber jag att få omnämna hur det i verkligheten förhåller sig med provningsnämndernas sammansättning. Det förefaller mig nämligen, som om det är så länge sedan hrr Lindblad deltog i taxeringsarbete, att han icke har riktigt uppmärksammat, huru därvid nu tillgår. Om herrarna från respektive län tänka efter, huru provningsnämnden är sammansatt, skola herrarna finna,

att ända till 3/4 och mera, enär, såsom herr Östberg påpekade, även representanter för andra näringar och yrken än jordbruket kunna vara ägare av jordbruksfastighet eller annan fastighet. I mitt län äro av prövningsnämndens 25 ledamöter omkring ett tjugotal fastighetsägare. I allmänhet har det nog varit så, att de som hittills inkallats som representanter för denna grupp hava varit ägare av jordbruksfastighet och tillika praktiska jordbrukare. Om man tänker tillbaka på förhållandena vid den tid, då det bestämdes, att halva antalet inom prövningsnämnden skulle vara fastighetsägare, så funnos vid den tiden i en socken på landsbygden nästan endast fastighetsägare, för övrigt allenast präst, klockare samt möjligen någon handlande, och det är under sådana omständigheter, helt naturligt att bestämmelserna erhöilo sin nuvarande avfattning. Nu äro förhållandena dock väsentligen omdanade. Förutsättningarna äro icke på långt när desamma, som de voro på den tid, då författningens bestämmelser tillkommo, och jag tror, att det förslag, som utskottet framlagt och som säger, att fastighetsägare, näringsidkare etc. skola vara inom prövningsnämnderna representerade, fullkomligt tillgodoser alla intressen i avseende å prövningsnämndens sammansättning.

Jag får emellertid säga, att denna fråga verkligen för närvarande är av mycket ringa betydelse. Jag tror det gör precis desamma, vilket förslag som tages. Men då frågan nu kommit upp och det föreslås en jämkning i bestämmelserna, tror jag man lugnt kan taga förslaget och överlämna tillsättandet helt åt Konungens befallningshavande, som säkerligen komma att ställa det så, att alla intressen bliva fullständigt tillgodosedda inom prövningsnämnderna. Det har under den tid av åtskilliga år jag tillhört prövningsnämnden inom Västmanlands län där aldrig varit någon egentlig tvist om fastigheters taxering, men detta har icke berott på nämndens sammansättning utan fastmera därpå, att man redan i taxeringsnämnderna sökt erhålla normerande grunder att gå efter, såsom areal, olika ägoslag, läge o. dyl., varigenom en jämlik taxering kan uppås. Någon gång hava vi dock haft att behandla förslag från kronombudets sida att över en kam höja taxeringsvärdena inom hela taxeringsdistrikt, därför att de varit för lågt satta.

Såsom sagt, är denna fråga i praktiken en ganska liten fråga, men eftersom densamma nu kommit upp, skall jag bedja att få yrka bifall till utskottets hemställan, som innebär att fastighetsägarna i detta avseende bliva likställda med övriga grupper skattskyldiga.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen i enlighet med föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition;

*I frågasatta
ändringar i
förordningen
om tazerings-
myndigheter
och
förfarandet
vid tazering.
(Forts.)*

*Ifrågasatta
ändringar i
förordningen
om taxerings-
myndigheter
och
förfarandet
vid taxering.
(Forts.)*

Den, som avslår vad bevillningsutskottet hemställt i punkten 3 av sitt betänkande nr 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 47.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 15, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskilda avdrag vid 1917 års taxering till bevillning för inkomst samt till inkomst- och förmögenhetsskatt, dels ock i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Herr statsrådet *Broström* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 143, med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 och 5 §§ i lagen den 18 september 1903 angående solidariska bankbolags, bankaktiebolags och sparbanks konkurs;

nr 151, angående tilläggspension åt kanslisekreteraren i sjöförsvarsdepartementet R. A. Sundin;

nr 152, angående ytterligare rörelsekapital vid statens verksamhet för anskaffande och tillhandahållande av livsförnödenheter m. m.;

nr 153, angående anslag till hydrografiska undersökningar av Sveriges färskvatten; samt

nr 158, angående provisorisk lönerreglering för viss personal vid marinen.

Vid ånyo skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 22, i anledning av framställning från fullmäktige i riksbanken angående vissa ändringar i avlöningsstaterna för riksbanken och Tumba bruks tjänstemän, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 22, i anledning av framställning från fullmäktige i riksgäldskontoret

angående vissa ändringar i reglementet för riksgäldskontoret, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt, och lades utskottets i slutet av utlåtandet gjorda anmälan till handlingarna.

Vid ånyo skedd föredragning av bankoutskottets memorial nr 24, med förslag angående avlöningsförmåner åt en hos första kammaren anställd vaktmästare, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

På framställning av herr talmannen beslöts, att behandlingen av de återstående ärendena på föredragningslistan skulle uppskjutas till kammarens nästa sammanträde.

Herr *Lyckholm* väckte en motion, nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om ändring i vissa delar av förordningen angående tillverkning och beskattning av maldrycker m. m.

Motionen hänvisades till bevillningsutskottet.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 143, med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 och 5 §§ i lagen den 18 september 1903 angående solidariskt bankbolags, bankaktiebolags och sparbanks konkurs, blev denna proposition på begäran bordlagd.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet följande kungl. propositioner:

nr 149, angående omorganisation av väg- och vattenbyggnadskåren;

nr 154, angående provisorisk lönereglering för viss personal vid lantförsvaret;

nr 155, angående särskilt hyresbidrag åt gifta underofficerare med vederlikar vid armén;

nr 156, angående ersättande från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar av vissa förskottsvis utgivna medel; och

nr 158, angående provisorisk lönereglering för viss personal vid marinen.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 151, angående tilläggs pension åt kanslisekreteraren i sjöförvarsdepartementet R. A. Sundin, hänvisades denna proposition till bankoutskottet.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner:

nr 152, angående ytterligare rörelsekapital vid statens verksamhet för anskaffande och tillhandahållande av livsförnödenheter m. m.; samt

nr 153, angående anslag till hydrografiska undersökningar av Sveriges färskvatten.

Herr *Forssman* avgav en motion, nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1917 åt befattningshavare i statens tjänst.

Denna motion hänvisades till särskilda utskottet.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 61, angående val av riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare; samt

nr 64, angående val av riksdagens militieombudsman och hans efterträdare;

dels ock till riksdagens förordnanden:

nr 62, för hovrättsrådet m. m. V. E. O. Petrén att vara riksdagens justitieombudsman;

nr 63, för konstituerade revisionssekreteraren B. N. R. Lilienberg att vara riksdagens justitieombudsmans efterträdare;

nr 65, för häradshövdingen m. m. A. R. Östergren att vara riksdagens militieombudsman; samt

nr 66, för häradshövdingen m. m. friherre B. C. Cederström att vara riksdagens militieombudsmans efterträdare.

Justerades aderton protokollsutdrag för denna dag.

Ledighet från riksdagsgörömlen för tiden från och med den 12 nästkommande april till och med den 9 påföljande maj beviljades herr *Cedercrantz* för fullgörande av offentligt uppdrag å annan ort.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 4,10 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
